

वक्षसि विहारिते ध्वं रत्न नि सरणे ममाऽपि सैव गतिः अतो मम मरणे एतेषां
जीवनमिति मम मरणं श्रेयः तस्मात् प्रातरे न निषादं प्रबोधयन् अहं मोक्षयि
ष्ये प्रातः कपाटमुद्घाद्य आगतं निषादं चोरो बलिज्ञयन् प्रथमं मम भूरो विर्यं
दृष्ट्वा रत्ने निर्गते एषामपि मदीया गतिः अन्यथा एते वशकामो च नीयाः तथा
हृते ते च त्वारस्ते न मुक्ता ज्यौ रक्षन् जीवनं मत्प्रमाना सं चौरं स्तुवंतः स्वगृहं गताः
॥ इति शत्रुरपि पंडितो वरमित्यर्थे चौरकथा ॥ ४२ ॥ प्रदेष बंधुः कलहैक बंधुः
प्रमादपीनः कुमता धनीनः उदत्त हेतुर्दति धूमकेतुः परिग्रहोऽयं दुरित दुतो

यं १ पित्रोरुपास्तिसुष्ठानुशस्तिसिंघादौः प्रसंगं गुणवशुरंगं परिग्रह्येति तच्चि
 त्तृतिर्जहाति तत्रैतन्मिव प्रमीतः २ तत्रापि शत्रुपरिग्रहः पापानां पदं यतः ३
 ज्यलुध्वेन मुंजेन मारणाय निजैर्नरैः भ्रातृभ्योऽप्रेषितो ज्योऽपि धिक् शत्रुपदसंहर
 सो १ धर्शनगर्भकदाचित् मुंजेना मरुजा विश्वजन नयनानंदनं सहोदरपु
 त्रं श्रीभोजकुमारं स्वोसंगे निधाय सभायामुपविष्टः तत्र पद्मचूलनामा कश्चि
 क्कणकोत्रमन्त्रागतो मुंजेन पृष्टः भोजोऽयं कीदृशो भविता इति श्रुत्वा सो
 ऽवदत् श्लो० पंचाशत् पंचवर्षाः पूर्णपंचमासं दिनत्रयं भोजरोजेन भोजस्य

संगोदं दक्षिणपथं १ भोजे जीवति सति ममात्मजो न जायते यदि चे मं मारयामि
तदा मम सुतः स्यादिति पापमतिराज्यं निलुब्धेन तेन रहसि भोजमारण्यसे
वकं मादिष्टः सोऽपि यशधीनस्तस्याज्ञां गृहीत्वा निशि भोजं पंचवार्षिकं मादय
तुरगारूढोऽरण्यानी प्राप्य बटनले भोजं विमुच्यत दये भुंजोक्तं नक्तवान् ततो म
तातादिष्टं पूर्णं विधियतामिति भोजेनोक्ते किमपि भुंजस्य कथयसीति सेवकेन
मणितेनेत्रजितस्मरं भोजो भोजो भोजो वटपुत्रेऽर्कगुडुधेन इत्यलिखत् श्लो० मा
धाता समहीयति कृतयुगेऽलंकारभूतो गतः सेतुर्येन महोदधौ विरचितः को

सौदशास्यांतकः अथेवापि सुधिश्चिरत्र नृतयो यावन्नवान् भूपतिर्नैकेनाऽ
 पिसमंगता वसुमती मुंजत्वया यास्यति १ नधरणी धरणी धरसुंगई ननल
 भूपतिश्चिरसुंगई गया कुरुपांडव जगती धरणी वसुमती किमकरी एआ
 पणी २ इति लिखितं पत्रमादाय सः भोजमवदत् हे भोजयापपुंजे नमुंजे न
 कारितं महायातकमहं नकरोति तंतुमज्जहे गुरुस्तिष्ठेत्पुष्कासद्योयारितम्
 गस्पनेत्रे गृहीत्वा मुंजायदन्ति ते तत्पत्रं च दत्तं समुंजस्तद्दृष्ट्वा आगतवा
 षोदधौ हामया लुब्धेन नररत्नं भोजोयारितः नरकेऽपि मम स्थापनं भवति

वदनतेन मनश्च न च तं जंगीकृतं यदा कृतो यवासस्य मुंजस्य सप्तवासशत
स्तदा तेन सेवकेन सर्वतश्च मुक्तं ततस्तद्गृहान्नोजमाह्वयमुंजरो जेन्यधातुः ॥
इति मुंजप्रोजकथा ॥ ४३ ॥ श्लोको यद्यपि कृतसुरुतभरः प्रविशति गिरिकंदरे
धुनरः करकलितदीपकलिका तथाऽपि लक्ष्मीस्तमनुसरती १ मुंसांशिरोमणी
यं ते धर्मोर्जनयशः नशः आश्रीयं ते च संपद्भिर्लैतागिरिवपादपाः २ तेन का
रणेन पुण्यप्राप्ताश्माहात्म्यं विलोक्य कः पुण्येच्छिरोन स्यात् नक्तं च भूपविप्र
सचिवाखयालकान् रूपशालमतिगामप्राशुरान् स्तोत्रवर्त्मनि विधाय नो न

वेनकस्थीः सुकृतवर्त्तनिस्त्रिंश ३ कर्मग्रामेरूपचंद्रेण जलबुद्धिधनः पुरोहि
 तः सुबुद्धिः सचिवः सारंगाक्षोऽश्वपालकः एकदा अमी चत्वारोऽपि स्वस्वपुत्रे स्व
 स्वग्रहभारं निधाय स्वस्वगुणपरीक्षार्थं स्वपुरतो निर्गत्य ततो दिशं गताः मार्गे
 प्रथमतः सिंहसनपुरे गताः देवामिन् अद्य योचितं धनं त्वमानयेति त्रिभि
 रुक्तेपुरं प्रविष्ट्य नृपस्य रूपविस्मितैर्जीकैः रजतशतं दत्तं तदीनेनेन निर्वो
 हः कृतः द्वितीयदिने रत्नपुरं तथैव पुरं प्रविष्टः पुरोधाः सिंह रजसभा गता
 यो प्रतिशान् पुराणात्तेन कविना बलभदेण श्रंजोधिर्जलध्विः पयोधिरुदधि

वीर्यं निधिर्वीरिधिरिति एतन्ममस्यां पूरयेत्सुक्तः सोऽपु पूरतु श्लो० अंबाकुप्य
नितातमूर्द्धनिहितागंगेयसुसज्जतां । विद्वन्वाण्मुखकागतिर्वेदचिरदस्याः छि
तायाः हः शेषोक्त्यर्थवशादशेषवदने प्रसुप्तं दत्तवानं मोधिर्जलधिः पयोधि
रुदधिर्वीर्यं निधिर्वीरिधिः १ एतत्काव्यतुष्टेन शब्दार्जजतद्विशतं दत्तं तदिमेते
नैव निर्वीर्यो जातः तृतीये रत्नदत्तस्य श्लोके वैरिभ्योऽप्येकलनाय गजः प्रेषितः तदर्थे
मूढस्य राज्ञः एव हि सः मंत्री येरितो गतो गजतो लभं प्रतिपेदे अथाध्यारोहिते ग
जे पोते वनदीजलांतनीते यावत्तियोत्तेजलं लभं तत्र रेखां विधाय ततो हस्तिभं व

हिर्निःरुकास्पदस्तिस्थानेदृष्टयन्त्रितेजसांतर्गतेपोतेपुनरेखांनिर्दोरयित्वादृष्ट
 ज्ञानेगजमानं कृत्वाकथितेतुष्टेनराज्ञात्रिशतंरजसंदत्तं तद्दिनेतेनैवनिर्वाह
 कृतः चतुर्थेदिनेतथैवोक्तोऽश्वपालकोजोऽजपुरंप्रविष्टः तद्दिनेएवतत्तपोऽ
 एतेनोऽपुत्रोऽसत्सत्तात्पदेष्टापनायशृंगारितगजेनाश्वपालमूर्ध्नि कनकलभः
 सिद्धस्तदासएवतत्तपुःधीशोऽजातः प्राप्तरज्येनतेनतेभ्योवक्रमानपुःसरंध
 नंदत्वातेत्रयोऽपिखगहंप्रर्क्षपिताः गच्छतागुरुणाद्वेपठितं श्लो० रूपेणैक
 शतंप्राप्तंविद्ययादिगुणंशतं बुद्ध्याचत्रिशतंप्राप्तंभाषेसंख्यानविद्यते १

॥ इति भाष्येऽश्वपालकथा ॥ ४४ ॥ इति वनघनालीपापमोयप्रणाली भवकमल
मशलीशोकथाकासारपाली विकटकेपटपेटीमोहभूपालचेटीविषयविषमजु
गीडुःखसाररुशंगी १ सुभुवोकुटिलचेष्टितोकसामन्त्रहेकपटकेलिमजुतां
लीनरीत्रयगनायपर्यटनप्रत्यबोधिहरिणीदृशादिजः २ नारीसेतंबरसोभारध
धकचोरअनेजआर नगरलोकवेश्यावालीयाएआनधूरतजालीया ३ नारद
पुरेनुद्वदिजस्पखेरिणीनारीहरिणीनामवाकरणदिसर्वशास्त्राणिमणिस्वा
आगतोऽपिलोकभवहारनमिज्ञत्वेनपवितमुखीऽयमितिलोकेप्रसिद्धोदिजस

याज्ञानः यतः श्लो० काव्यं कथं निपरिजल्पितं संस्कृतं वा सर्वोः कलाः समधिगच्छतु
 वाच्यमानाः लोकस्थितिं यदि न वेत्ति जगत्प्रसिद्धां सर्वं स्पष्टं निरकरस्य सः चक्रवर्ती
 १ एकदाऽहं स्वैरविहारस्य मिति मत्वा हे नाथ मुखीऽयमिति लोकस्वाहसतीति त
 योक्ते सः वाशलासी गत्वा विशेषतः पवित्रा गृहमागतोऽहो पुनरपि मम अज्ञा
 पिनाया न इति मत्वा पुनरित्यूचे हे नाथ त्वया स्त्री चरितं पवित्रं मेति तेनाक्ते जी
 वं विना वधुरिव नयनं विना मुखमिव तद्विना पवित्रं मपि सकलं शास्त्रं दृष्टेति
 श्रुत्वा मुखं सन्नपठनार्थं महेश्वरपुरी गतो जलार्थं व्रजं तीकां चिदन्ता हरिणीना

मन्त्रासुणी-अथपुरेस्त्रीचरितं कः पाठयतीत्यप्राश्नात्, तथाऽयमवग्रहं मुखोऽस्मी
तिमत्वाऽहं पाठयिष्यामीत्याकृतः सः तथा सह तदहं ययौ तथाऽयिममन्त्राताऽयमा
गतइति स्वयतिप्रवृत्तीनां निवेद्य मङ्गलमोजननादिनाऽहनि सकृतो निश्चिमुसः
संभोगार्थमर्थितः त्वं मम स्वसेति निषिद्धा दारं मिधाय कंठे लज्जति मुकुम्भ
कुम्भेति त्वासावुवापातं चक्रे तं श्रुत्वा सर्वलोकमिलितास्तदा मुखोऽवदत्
त्वदक्तं करिष्यामि मां वशकं संकरा नोचयेति श्रुत्वा उच्छिष्टा न जलपूणीना
जनं अधः क्षिप्त्वा दारमुद्वाद्य मिलिता जना इत्युक्ताः अस्पृष्टान् तुर्वमनेना

ते सति कंवेशमेजः तेन कारणेन मया कंवेशेन शक्तिव्यापातः कृतः तत्
 लुत्वा मिलिता जनाः हणसित्वा अथ धादिन्यमादिश्रृणवाः तेषु गतेषु स्त्री
 चरितमर्धीतमिति सातमाह नेति तेनोक्तेत्यात्त जह्नीणीस्वरूपे कथि
 ते सति स्वगृह्ये मागतः स्वस्त्रीचरितं यादृशं तथा कथितं तादृशं दृष्ट्वा वै
 राग्येण ताणसो जनि इति स्त्रीचरिते मूर्खकथा ४५ दानश्रेष्ठानां
 आर्थिसंगमः प्रमोदाय स्यात् यतः स्त्राः संजानातिदिव सदा संगदि
 वप्रेयसो देहीत्यन्तरकर्णेनादपि न वेद्वाताऽवदाता मनः १ कथात्रया

सामपित्रीतोविक्रमश्चित्रकारिणे अवादिनीददोकन्या किमदेयं हि
नितां २ एतत्कथातर्गकथाचतुष्टयवर्तते उक्तान्यान्तर्गयावि
क्रमोनामान्पतिरेकदावाटिकां ब्रजन् एवंजीर्णं बरं दूरदेशादाग
तं चरं विजोक्तं विक्रमेण राज्ञः पृष्ठः त्वं कृतः समगा इति कनक
सारपुरादरीहं अगा इति तेन कथिते सति तत्र त्वया किमप्युक्तं च
ए तत् त्वं कथया तत् श्रुत्वा सोऽब्रुवत् तत्र कनकसुन्दरस्य राज्ञः
तिजकश्रीर्नामिकायां सुतामारुपितृभ्यां विवाहार्थं विवाहार्थं पृष्टाऽन

न एत एकरात्रौ कथां कुर्वन् यो मां चतुः श्रुत्वो जल्पयति स मे भर्ता न
 न्यथा किकर इति लोकप्रसिद्धा वार्ता देवैः परदेवैः पिश्रुत्वा राजा मातु
 श्रष्टि सेना निप्रवृत्तीनां पुत्रास्तदर्थमाह्वयतास्तां मजित्वा स्वयं किकरि।
 कृताः मुण्डितमुण्डाः मलिनतुण्डाः स्त्रीवसानाः प्रत्यहं पानियं वहन्ती
 तिकौतुकं कृत्वा कंदृष्टं तत्कृत्वा विक्रमादित्यो धनवस्त्रादिसत्कारेण न
 सकृत्पुत्रां सज्जयत् स्वयमेतदन्वितयत् अहं तत्र गत्वा राजादिपुत्रा
 न्मोचयिन्नेषतां च जेष्यामि इति ततः सहानेयैर्वैतालैः सह विक्र

मस्तत्रगतोयोगीवेषेणक्रमन् राजद्वारेनिः स्वानेप्रहारमकरोत् तदा
ऽस्मत् स्वामीनीजेतुकोप्याऽगतइतितद्धेदिनिस्तत् कन्यासमिपा
नीतः विष्टरस्त्रितः कथाकथयितुमुद्यतः प्राह देदीप कायंअस्म
तोऽप्यतिक्रान्ता ऊंकारेनददाति यदित्यंऊंकारदसेतदाऽहं किंचि
त्कथ्यतां कंचचीतिदीपांतः स्वनवेताजेनतपेतिप्रतिपत्नेसति वि
क्रमोराजाकथ्यमचीकथत् कलावासग्रामवासि नारायणोनामवि
प्रः कमलानामप्रियामनिजुलसवारंस्वशुरगृहगतः परं साने ति

स्म अष्टमवारे गवता केन वा निधमित्रयुतेन तेन मत्पुत्रयनामिती
 र्यमहे श्वरस्यारे पुरस्तादियं प्रतिज्ञाकृतान्प्रदहं स्वप्रिया मादाय
 आगमिष्यामि तदानवदीश्वरोपरि निरः कमलपद्मा करिष्यामि त
 तस्ता मादाय परावृत्तस्तत्स्नानं प्राप्य मित्रमिदं दत्त्वे अहं निवेष्टाम्य
 यावदागच्छामि तावत्त्वमित्रमिति हेतुत्वा प्रासादमध्ये अविनूय कमल
 पद्मां कृतवान् मृतश्च तदा विलंबे जाते मित्रमपि तत्र गत्वा तं दृष्ट्वा
 चिंतयत् यद्यमहेनामादाय गृहं गच्छामि तदा स्वपुत्रमेतस्मात्पुत्रे

न

नानैमित्रोद्दिष्टापापिना सुहृन्निहत इतिममोपरिकलंकोनवितेति
सोऽपिकमलपूजां नृत्तवान् अनयोर्विलनेसति सानितातत्रगतात
याविधौतोदृष्टाद्यन्निनयत् यद्यहंश्चशुरस्यपितुर्वीरदमेकाकिनिग
छामितदास्मैरुणाऽनयापतिदेवरोदना वित्तिकलंकस्यात्तेनममाऽ
पिअनयोरिवगतिरितिनिश्चितमयावदसिनाशिरःछेउंभवतातदासा
त्तातशिवः करेणतांगदित्वाउवाच वरंष्टलिध्वयैवमुक्तेसातयो
जीवचनंबुधे इत्युवाच अनयोःशिरः संधायममप्रदालनजले

नत्वं सिंच ततस्तथा स्मृत्वात् निरोक्ष्यत्ययं कृत्वा तथा कृते तौ स जीवौ
 तदर्थं कलहं कृतवन्तौ न वतः स्म तथार्मध्ये कस्येयं गृहीणीति योगिना
 पृष्टे सति दीपांतः स्वेन वैतालैः न तां जल्पयितुं पतिमुखस्य पत्नीति।
 असमंजसमुत्तरं दत्ते तं श्रुत्वा जातकोपा कन्या विस्मृतप्रतिज्ञां व
 दत् रेषापदीपत्वं मया माञ्जुहि त्मुक्तेनाति एकवारं जलं लिप्ता ससी
 तियोगीनोक्तं देहयोगिनः कस्येयं कन्येति दीपेन पृष्टो येणुवाच च हे
 मित्रकवधस्य कन्येति यतो विवाहे कन्यायाः दक्षिणः करो दीयते

वरोपिदक्षिणकरेणस्वेन'कन्यादस्तंशुक्लाति सतुकबंधस्वरव इ
त्येकाकया अथदीपवतकुंडलमांजाभ्यंयोगीकयाकथयतिस्व
धनरथेगरेबलदत्तश्रेष्ठिनोरूपवतिनाम्नीपुत्रि पित्रमात्रं ज्ञातमा
तुलैः पृथक्पृथक्वरेभ्योदत्तातान्चतुरोवरान् परिणेतुंयुगवैपः
समाप्तं गतान्मिथः कलदायमानान् दृष्ट्वा सामर्थ्यंमेषांकलदः
इतिवैराग्येण अमोदेहमदिददत् ततएकोवरस्तामनुवक्रौप्रवि
ष्टः द्वितियः नमसानुवितत्स्थानेष्टदंष्टत्वातस्थे। तृतीयस्तज्जा।

मस्विनिदाकृत्वा प्रथमं निदानां वितास्त्राने मुक्ताशेषं मित्रागं स्वयं
 अदनवर्तयति स्म चतुर्थं स्तुतस्या अस्वीन्यादाय गंगां गच्छन् नंदिना
 रे निदार्थं प्रविष्टो मानदत्तः श्रेष्ठिगृहं गतः पतिव्रता कमल प्रियं नाम त
 तपन्ती निदामयात्तत सारुदत्तं पुत्रं चुचुह्लोद्व्यादिस्त्वा निदाद
 तुमुपस्थिता तदा तेनोक्तं बालदस्यां कृतवत्यास्तव निदामहं नञ्जा
 दास्ये इत्युक्तेन ति सारुग्रीध्रं प्रविश्य अमृतेन सिक्तेन बालं संजी
 व्य निदां ददौ सच्चित्रं दृष्ट्वा तां स्त्रियं प्रति अमृतं ययाचे तथा दत्तेन

अमृतेन तारुण्यं वक्रियविष्टवरं च जीवयित्वा समागतः श्वशुर
नग्रामे तां कन्यां दृष्ट्वा पुनर्मिलिताश्च त्वरितवराः कलदायते स्म स
दीयास्त्रीति अन्योन्यं वदति कस्येयं कन्येतिये। गिताष्टे सति।
कुंडलस्त्रेनैवैतालेन तां जल्पयितुं जीवयितुः पत्रीसुक्ते सनि।
सावदत्। हे कुंडलममामावदेसुक्ते तिस्रं जल्पिताऽसि त्वमि
तिये शीनोक्तेनाति कुंडलयोगीनमश्नुत योगिजगाद जीव
दातापिताऽन्वितायाः सकाशात्सहोष्ठितोन्नाताः स्थानरदि।

नादासः अन्नादिदातापतिः इति द्वितीयकथा ४७ पुनः कुंडलव
 त्। हारमाष्ययोगिकथाजगौ नरसारपुरे नन्पालस्य राज्ञः पुण्यपालो
 नाम सुतोऽन्तः तत्रैव पुरोहिते षडधारे षडर्णकार कुविदानां रूपसार
 गुणसार बुद्धिसार देहसार नामानः पुत्राः राजपुत्रस्य मित्राणि अन्ववन्।
 राजपुत्रस्य मित्रैः सह स्वनगरे लोकान् पिडते ततः कदाचित् राज्ञा पुत्रस्य
 देशत्यागो दृष्टः तदा ह्येऽपि सुहृदश्चत्वारस्ते न सह निर्गता अरण्यानी प्रा
 पुः तत्र एकं देवालयं सिंहासनं वर्तते परं तु तदुपरि मुकुर्तिर्नास्ति।

तत्रसंध्याकालेजातेसति निवासमाश्रित्य रात्रोरहिताः तैश्चतुर्भिः राजपु
त्रैः निहितः हेराजनत्वं शेषवयमनुक्रमेण एकैकं यामं जाग्रम इति प्रथमं
सत्रधारेणोक्तं ममरात्रेः प्रथमः प्रहरः कुर्विदेनोक्तं ममद्वितीयः प्रहर एव
स्वर्णकारेणोक्तं मम तृतीयः प्रहरः ब्राह्मणेनोक्तं मम चतुर्थः प्रहर एव सर्वे
रित्युक्तेन पस्यते सप्तमे सति प्रथमयामे जाग्रता सत्रधारेण विचारबलेन ए
काकाष्ठपुत्तलिका इति इति सुंदराकन्या इव घटीता सति आसने मुक्ता
पश्चात्तशः सुश्रः ततो द्वितीये यामे जाग्रता कुर्विदेन द्वितीयेन सादृष्ट

६३ र्के सतिवस्त्रादिनिर्जिता ततस्तृतीयेयमेजाग्रतास्वर्णकरेण तृतीयेनसाह
 ष्ठासतीक्ष्णणादिजिह्वेजिता ततश्चतुर्थेयमेजाग्रताब्राह्मणेनचतुर्थे
 नसाह्वासासतीजविता अतस्तदर्थविवदमानान्नतान्प्राप्तः प्रबुधोरा
 जपुत्रोऽपन्नपत्ने नृतिथवारंजल्पितासीतियोगिनोक्तं ततः कल्पेयंक
 स्पतिहारेणष्टष्टायोगीजगो घटयितामाताजीविपितापिताक्ष्णदाता
 मातुलः वसनदातापतिः यतीनग्रास्त्रीपतिरेवधत्ते ततः सापरंमौनमा
 जेभ्यस्त्रिता इतिनृतीयाकंष्टा ४४ अथपुनरपिकंचुकमाप्ताष्यये

गीकथामब्रवीत् हरिचंद्रपुरे हरिषेणो नाम राजा कदाचित् शंकरमो
नानं विप्रं चौरं गृह्णित्वा तदधमादिशत् तदा वदार्थं नीयमानं चौरं रा
जानमब्रवीत् कुमारस्यापरिणीतस्य गतिर्नास्ति इति मम जघास्थितं
रत्नं गृहीत्वा कस्यापि विप्रस्य पुत्र्या सह मे विवाहं कृत्वा मामारयेति राज्ञा
तस्या कृतं तेन च रिमते सति सा खैरिणी जाता कस्मादपि पुरुषा जातां पुत्र
स्वताममुद्रा कितं कृत्वा पुराहृदि गेजा जत अथ धर्मरत्नेन कुंतका
रेण स बालः पुत्रत्वेन वर्धितः कदाचित् मृत्तिका खनि समिपे च मनसू

६४

पमणियः सन्नलोहरिखेणराज्ञादृष्टः पुत्रत्वेनग्रहितश्च किंयाताकालेन
 राज्ञीमतेतत्पदेसराजाऽजति सःपितुः श्राद्धदिनेगंगागत्वाश्राद्धं कृत्वा
 पिंडदानं नद्युक्तस्तथा दक्षत्वारोहस्ताः निर्गताः तंश्चित्रं विजोक्त्वा विस्मि
 तेनराज्ञान्नपथ्यं सर्वं पृष्टमातारानीयथार्थमकथयत् ततः कुंजकारि
 पृष्टासाऽपियथार्थं कथयित्वा तन्नामां कितामुद्राददौ मुद्राक्षरतोऽबु
 गंतत्वेन तेन ब्राह्मणी पृष्टासाऽपि सत्यमवदत् हे कुंचुक तन्मध्ये क
 स्पकरः पिंडमर्हति तियोगीनाष्टेजारकोऽर्हतीति कुंचुकेतोक्ते सा

छि

६५

नृपयुत्रीऽब्रुवत् रेकंचुकत्वेमृषामानणेति श्रुत्वा योगीऽब्रुवत् चतुर्वी
रत्वं जलिताऽसीत्युक्ते सती हे योगींद्रकस्य करः पिऽयोग्य इति कंचुके
नष्टे योगीजगौ क्षेत्रस्वामिनः शंकरचोरस्य करोर्हतीति तस्मिन्नेव
मृते सारंडानामलेने इति चतुर्थिकथा अथ प्रजातिजाति सा योगीन
मदत् स्वयाऽहजितेति ततः पित्रादज्ञां ज्ञानं लोकन्याऽद्यादाय त
जितान् नृपादिपुत्रान् मोचयित्वा विक्रमाकः स्वपुरं ग्रामः तत्र स्व
गृहे चित्राणिकुर्वंतं चित्रकारं अन्यः कश्चिच्चित्रकरो दृष्ट्वा उवदत्

रेमूढ एतावन्तपरिष्मत्किं करोषि राजातव अवादिनी आनीता कन्या
 किदा सति इति तस्य उक्तिं जित्यन्तरे स्थितो विक्रमार्कः श्रुत्वा तस्मै चि
 त्तकारण्यता कन्या दत्तवान् इति दानविषये विक्रमादित्यस्य कथानक
 चतुष्टकं यं संपूर्णं धृष्ट पुण्योदये हि सकल फलजनकं यतः श्लोक
 तावच्चन्द्र बलं तथा ग्रह बलं तारा बलं नक्षत्रं तावन्निधति वा छिता
 र्थमखिलं तावज्जुतः सज्जनः विद्यागामूढमंत्रयंत्रजबलं तावद्वृत्त
 जोरुषं यावत् पुण्यमिदं नृणां विजयते पुन्यद्वये हीयते १ यत्तद्वत्

एष

दत्तापुत्रो सिद्धिर्नवतिपुत्रैः कटुआबहुआ सोही बोहीति चंद्रशेखर
वत् २ सारपङ्गामेऽपुत्रवानचंद्रशेखरीवलिक तेन सोहीनाम्नीग्राम
देवताऽन्यर्थात् हे देवियदिममपुत्रो न वितातदा तव एकं महिषं सु
वर्णतिलकं कुंडलयुगचदास्याम्यहमिति प्रतिश्रुतं अथ पुत्रे जाते
प्रतिश्रुतं कृत्वा हे मातः तिलकं पुत्राय कुंडलेष्वपि च त्वं प्रयवेति पु
त्रा तदादाय केवलं महिषं अरण्ये बध्ना प्रणम्य गतः ततो महिषं
ष्टाया देव्या अरण्ये नमो ततस्तथा तदुपरवाय बहुआबहुआनामा

नोदोत्रपालो बोहिति वयस्माकाचितपुरदेवी समाकृतास्ते सर्वे एकी
 नृत्यः तस्मिन्तथातायतधदंगत्वानीवे प्रक्षिन्ना अतिष्ठत् तदवसरे
 तत् पुत्र्यामातरं प्रत्युक्तं हेमातः अहं कथितास्मिति श्रुत्वा मात्रोक्तं
 गृहकेणो स्थितान् तिलान्नतद्वये तिलोक्ता युत्री कडुआ इति अवद
 त तदा पुनर्मात्रोक्तं कडुआ बडुआ सोही बोदिषा सत् श्रुत्वा नेदे
 वा आस्पायरं विद्यावलमस्ति येन कारणेन वयं प्रक्षिन्ना अपि ज्ञाताः
 अतः कारणात् इदं कृतं मस्मात् न ह्ययि स्पतिति निताः पलायिताः

पुण्योदयात् एवार्थसिद्धिरित्यर्थे चंद्रशेखरकथा ५० आत्मनः क
शलाकांक्षीपरजोहंनचितयेत् वृद्धायेर्विहंतोद्रोहोवधमर्जपतद्य
या १ कपाचितडुष्टवेनैध्राश्चकाष्ठानिवांछुत्पापरिरुक्तः हेस्व
मित्तवमाताकाष्ठानियाचते तेनाऽपिजालेन आगत्यकाष्ठानि
हित्वा हेमातः त्वमागच्छ अहंस्मसानं त्वानित्वाज्जालयिष्ये नया
ऽपिवेराग्येराततस्वीरुतं ततस्तान्वितायां संस्थाप्य अग्रेकवकान्
प्रदत्वाऽग्र्यग्रामगत पुत्रः ततोदृष्ट्याविचार्यस्थकंठकान् दूरेक

त्वावनेपलायचक्रे तदामुहेन आगत्य अग्निं मुक्तास्वपं रुदनं गृहं
 गतः सावृष्टावटमाश्रित्य सार्धं द्विद्वालब्ध्वां सुरवेन तस्त्वो किय
 ताकालेन देवासायणार्थं वटमारूढा तदवसरे कुतोऽपि स्थानात्
 चोराः स्तेयं द्रव्यं गृहित्वा आगताः ततो वटादथैधुन उपविश्य धनं वि
 नश्यदो विषमजागं करिष्यति तन्मस्तके वज्रं पततु इति सपथं कृत
 वंतः वृद्धया तत् श्रुत्वा अत्यर्थं मुक्कयणीनि कंपितानि तदाने
 चोराः वज्रपातसंकरा सर्वधनं त्यक्त्वा पलायिताः ततस्तथा वटा

द्वतिर्यधने सर्वं गृह्णित्वा अन्यग्रामे गत्वा सा स्विता सती धनेन च कुरुवति
दत्तवती च ततः कदाचित् पुत्रशमिणेन केनाऽपि पुरुषेण कार्यं व
त्पादागतेन सा दृष्टा दृष्टा च तस्मिन् दिदृष्टा तत् पुत्राय कथितं ततः
श्रुत्वा पुत्रो बभूवमानपुरस्सरं गृह्णामीति तवान् तदा वधा आदरं
वैसेवां कृत्वा दृष्टं देवातः त्वं मत्ता सती कथमेतद्धनं गृहीत्वा आगता
वृद्धाऽवोचत् अहं मत्ता धर्मराजः समीपं गता तेन बभूवमानं धनं च
दत्त्वा विसर्जिता अतो आगता तत् श्रुत्वा अहं कारुण्यं धर्मराजऽपि

तथाकृतं साम्प्रतान्न कियताकालेन युत्रोक्तं हेमातर्ममवधः कथं
 नागता तदातयोक्तं हेमठं मत्तस्य पुनरागमः कृतः सर्वतद्वेष्टितः
 मुक्तापुनः पुत्रार्थं कसीला कन्या आनिता इति परद्रोहारव्यानिष्ठम्
 बध्नु कथा ५१ स्त्रीचरितं सधिया मप्यगम्य यतः न हतारं जलहि
 जलजलं हरधरं च पुद्गलं विधारं जाणतिके विनिर्गुणानि हि हि
 अहरेण एण एण १ विक्रमप्रियतमाऽपि च देवकस्तनसौधु
 धिता कुलटाऽस्तु स्त्रीजनस्तद्वितोऽप्यति यत्ता स्वेरतान विज

स्पाध

त्यतिलोतः २ उज्जयिन्यापरकायप्रवेसादिबहुत्राक्षिज्ञानिनं वि
क्रमादित्यं सजायामासितप्रतिकोऽपिकोविद इदं पद्यं पठन् आस
साह श्लोकः अश्वसुत माधव गर्जितं च स्त्रीणां चरित्रं न वितव्यता च
अवर्षणं वाप्यतिवर्षणं वा देवानां जात्रां न तिक्रतो मनुष्याः १ ततः
श्रुत्वा विक्रमस्तस्मै पंडिताय बहु धनं दत्वा स्त्रीचरितं विज्ञातुं निशि
परिचमन् एकस्म्यसौ धस्पाधं स्नात सितः कनकश्रीतिलकश्रीसं
ज्ञयोः कन्ययोर्वाश्रमिशृणोतु हे सखित्वपरिणीतापतिगृहगता ।

७० ति

किं करिष्यसीति लंकश्रियाष्टा कनकश्रीवृत्तेस्म श्लो० नारदोऽप्या
हनगेहमार्जनपयः पावित्र्यं चुल्लिक्रियास्नातीषाद्वाहनधन्यपेष
एनिधादागोदोह तन्मयैः पाकेस्तत्परिवेषणैः समुदितो जडि
दिशौ च क्रियाकार्यैर्नृत्तनन्ददेहविनयैः कष्टबन्धजीवति १ किं
च पतिचित्तानुगामित्यहं सर्वं न क्व विधास्यामि ततस्तथैव कनक
श्रियाष्टा तिलकः श्रीः प्राह हे सखि अहं त्वद्विक्तं सर्वं विपरीत
विधास्यामि इत्युत्तयोर्वीर्यं श्रुत्वा राजा प्रातः तिलकश्रियं प

७०

रिणीय एकस्तनसोधेस्वापयित्वावेतालुकप्रयोगेणात्रादिपरयति।
स्म एकदासोधाधज्जीर्ण कामतदंतामसार्थवादेविष्णोकासाका
मातुराजातासोऽपिसोधन्निखरस्वाता मालोकास्मरातुरोऽजनि
एवमयनशीतोजातोयं करंगामार्गेणप्राचयेः संगीतावितिस्त्रि
योपत्रेलिखित्वातत्पत्रमधःक्षिप्तं सार्थवादेनतद्गृहीत्वातस्त्रि
खितमंगीकृत्यनित्यसाबुज्जुजे एकदाराज्ञाकीररूपंकृत्वातस्याः
करेस्थितः सः तयाऽपिपजरेकपोतपालिकायांकीरविमुच्यकर

गामार्गेण आगतेन जारेण जुक्तां तां दृष्ट्वा तद्दृष्टे मंदप्रयत्नं विक्रमः ।
 स्त्रीणां चरितमिति पदं नृत्त्ये मेने इति स्त्रीचरिते विक्रमकथा ५२ शुन
 मशुनं वायत् आत्मनोऽनुचितं कर्म तत् कुर्वन् अनर्थं नाप्रवति
 यतः श्लोक नृत्त्ये यद्यस्य तत्तस्यैवोचितं तेन तस्य तत् शुनं दृष्ट्वा
 नृत्त्ये रजके नहतः खरः १ जिसका कामतिन कुंछाजे और करे
 तो नागावाजे कुंकुरबजडि गदह्युकारे काठीले करधो बिसारे २
 पर्वतपुरे नरणा नाम रजकः तबूचक नामाखा सरदो नाम रासनः

कदाचित्तरजकगृहे प्रविष्टे श्वेते ईयमाणे वस्त्रादिदृष्ट्वा गर्दनः श्वानः
मवदत्तः हे स्वन् त्वन्नाष्टं कुर्वन् तस्कराऽग्निमुखं धावन् स्वामितं प्रबो
धयेत्युक्तः श्वऽवदत् अद्य मम किमपि न दंपनदी भयते तेन तेन का
रणेनाहं तस्मीन जामित्तो गर्दनेन बाहु उस्वरेण रटितं तत् श्रुत्वा र
जकं प्रबुधं मत्वा तस्कराः हस्तगतं गृहित्वा नष्टाः गर्दनं स्वनेन प्रक्षि
तः काले जातं मत्वा नुष्ठितो रजको बहिरागत्य आकाशं बभूव तारकं दृ
ष्ट्वा अहो अनेन पापिना अकाले निद्रा नंगः कृत इति कोयाहं दुःसा

दायरासन्नोदतो यथातस्य कटिर्नग्रा इत्यनुचितकार्यकर्णेश्चानरासः
 न कथा ५३ उजस्विनो हि पद्मावः नृत्तिमंतः सराक्षपि नरेर्नृत्तं
 निबध्यंते नरादिबलवत्तराः १ सिंहैर्विद्धि किं तादृशं यं जरे बल
 वानपि विश्वासो नोचितः नृपाममस्तकार्णानां कथं च न २ नय कर्तव्यं
 नैसरिणा सिंह्या दुर्धीर्नामा केसरी प्रसूतः स यो वने प्राप्नोति मात्रां
 द्विहेतावत् नृपाममस्तकार्णानां विश्वासो न कर्तव्यस्तथा यतः कारणात्
 वरिषवः नृपाममस्तकाः ततः श्रुत्वा केसरी वने वसन् एकं स्तब्धं

रंकाष्ट ग्रहणा आगतं दृष्ट्वा अवदत् त्वं नृपाममस्तकोऽसीतिष्टः सो
उवोचत् नृपाममस्तकेन सह तव किकार्यं तदा मीमांसितं देन तस्मै मा
त्रे क्तं सर्वं निवेद्य अहं तं हत्वा निः कटक सरवना क्त्वा वितासीति
ममुक्तं यदि त्वं करोषि तदाऽहं तदन्वायामिति तथेति सिद्धे प्रतिपन्ने स
ति सत्रधारेण दृढकाष्ठैः सद्यः पंजरं कृत्वा त्वमत्र प्रविश्येत्पुनरेति सि
द्धे पंजरमध्ये प्रविष्टे सति सत्रधारेण पंजरस्य मुखे किं लकादत्ताः
तताः स्वमुखं छिद्रे दद्यात् तदाऽहं नृपाममस्तकोऽसीत्युत्काशं

तः सिद्धोऽपित्रस्वएवक्षयामृतः इतिप्राममस्तकानां अविष्मसेसिं
 हकेथा ५४ व्रतंनवपरंज्ञातंसंजातारोमराजिका ग्राहस्त्रेषुनातंतास्तिव
 स्रवारिन्नमोस्तुते १ एवंश्रीनगरंक्राप्यस्ति तत्रसंदरसेनोनामारज्य
 करोति तत्रनगरसहस्रदत्तोनामावणिक हृदेधृतादिव्यापारंकरोति
 एकदाघृतयुक्तोमृतं कुंजोऽनास्थादितोरहितः ततः कश्चिन्माजरिस्त
 स्मिन्नकुंजेस्वमुखंवलान् प्रचीद्वेप घृतंनहितं पश्चात्तमुखंननिःस
 रति तदाव्याकुलिनुतोजातः ततोवणिजाहृदमध्येनृदः शुतः सगल

इद्वते तदामार्जरिमुखं कुंजमध्ये प्रविष्टमस्ति ततो वणिकः कुंजात्तमा
र्जरिमुखं निः कासयामासः परंतु न निघ्नसेत् पश्चात्तत्काष्ठेन कुंजो न प्र
कुंजमुखं मार्जरिकं वेलं प्ररहितं तदा सः प्रणयवने जगाम तत्र युगं ज
धरिद्वे त्रे प्रविष्टः तस्मिन् द्वे त्रेण को वल्मीकोऽस्ति तन्मध्ये सहस्रपरि
मिता मूषकाः वर्तन्ते उतुना ते दृष्टाः तदा विडालनयति ते सर्वे स्वस्वान्ते
प्रविष्टाः मार्जरिमुखं हेतुं देवी गूयं नयं माधरतामयकेदारतिर्थं गत्वा
केदारतिर्थं गत्वा केदारकंकणं वर्तते तस्मादहं अहं धुना जीवहि त्मान

करोमि परमया ब्रह्मब्रतमादत्तं ययं सर्वमतपार्श्वे आगच्छेत् अहं न
 वदये पुराणकथां वदामि तेन ज्ञानमुत्पद्यते ज्ञाना ब्रह्मसासु ज्येन
 विष्णुति तदा ते मरुवके इत्तं कंकणं माजरीं कवेदृष्ट्वा तदुक्तं सर्वसत्यं
 मानितं ततस्तेषां मध्ये द्वौ नुदरुं नुदुण्डुमाणिकौ नामानौ द्वे द्वौ श्रे
 ष्ठौ ब्रह्मवतौ नवतः तान्मा विचारय स्वजात्येकचितं माजरीणोदं स
 म्यगुक्तं अस्मान्निः क्रियते ततः सर्वे मूषकाः प्रतिदिनं प्रातः काले मा
 जरीसमिपे आगत्य तन्मुखं कथां श्रुत्वा पश्चात् स्वस्नाने गच्छेयुः त

तदामार्थः सर्वस्वकांतस्तस्वस्थाने गच्छते उदरं तीरं तरं मेकं गच्छा
ति उदरं स्तेनमार्जरेण गृहीतं न जानति तत उडु ए क ए स डो परि
उडु गत्वा ठि ना गं रु त्वा न्न सो तानि प्रापयेत् मालिकेन तानि स्वस्वा
ने जीयते एवं सर्वे उदरं कुर्युः एवमनेका दिवसागताः एकदा न
उडु ए रुं द रुः पश्चात् स्तेनमार्जरेण गृहीतो न हि तश्च ततः सर्वे
षां ह्युध्यामाद्याः तदा सर्वे उडु ए वी हितः परंतु सः न दृश्यन्ते तदा
सर्वे मिलित्वा विचरितं यदिदं कथं उडु ए न दृष्टः परं बालीकमा

॥७५॥

ध्वेः पूर्वमृषका ब्रह्मवै ॥ ननु न ॥ इदानीं तु स्तोकावतंते ॥ तत्संख्या
यागणिता ॥ तदा सहस्रमध्येन तं नास्ति ॥ पश्चात्तमृषकैर्बुद्धिरुत्पादि
ता ॥ मार्जारिणु ह्यसुंदरमेकं दूतं सरह्य कथाश्रुत्वा गता ॥ ततः स्वर्वे
ज्यो ॥ तत्तत्संजरीणगृहितं मखकदृष्ट्वा दूतेन सर्वेषामप्येकथितं ॥
यदिदं सत्यं ॥ ततः प्रजाते ते स्वस्वानमध्यन्ततावीदेयुः ॥ परं बहिर्न
निर्गच्छेयुः ॥ मार्जारिणुवाच ॥ नो मृषका ॥ युयं आगच्छतु ॥ अतः परम
तिका लो जायते ॥ मया कथा आरभ्यते ॥ मालिकजंदरु ॥ श्लोकमपठ ॥ ७५ ॥

तु व्रतं तव परं ज्ञातमिति मार्जरेण कपटेन मूषका नहि तास्तस्य कथा
५५ जानुः शंभोः मंत्री दयिता सरस्वति गता मृता सा नृपको तु केन गंगा
तटे वै पुरे बलान्नो जीवन्तरे न डसता नुपश्येत् १ अंबावतिनाम न
गरी अस्ति तत्र ताम्रच्छोनाम राजा राज्यं करोति तस्य प्रधानो जानु
र्महान् नोः स्त्री सरस्वती नाम्नी अस्ति तयोपरस्परं अत्यंतं प्रेमवर्तते
यदा जानुः राजदारे न्यत्कार्यकरणे वागच्छेत् तदा स्त्री वस्त्रं विजगृह्ये
त् तौ स्वामिनश्चान् कदा आगमिष्यतिः ततो जानुर्यस्मिन् समये

॥७६॥

आगमनं कथयेत् तस्मिन् समये कदाचित् ॥ आगमनं ननु तत् ॥ तर्हि प्रेम
बद्धा स्त्री मरणं तुल्या न वति ॥ एवं नर्तकं रूपं रिस्त्रिया अत्यंतं प्रेम तयाः ॥ प्रे
मवार्त्ता न गरेव्याहा ॥ केनचित् राजा ग्रे कथिता ॥ एकदा सत्ता मध्ये सा प्रक
टी न ताव्याहा ॥ राजा कथयति ॥ एतदस्पृश्यं स्यात् ॥ स्त्रीया खंडी कृत्यं न
क्तु र्भव ॥ श्रेययेत् ॥ राज्ञा सर्वेषामग्रे कथितं ॥ एकदा इहं अस्याः स्त्रियाः
परिहां इक्ष्वा मि ॥ तत एकदा नानुः ॥ स्त्रिया अग्रे प्रहरसे नुपर्यंत ॥ अव
धिं कृत्वा राजद्वारे गतः ॥ राज्ञोऽग्रे ग्रामवार्त्ता मिकरोत् ॥ प्रथम प्रहस्य स

॥७६॥

पूर्णमष्ट घटी को नृदितां शुक्लागमनार्थं बुद्धिमकरोत् ॥ तदाराज्ञासनिव
रित ॥ अद्य किंचित् राजकार्यं वर्त्तते ॥ अत्यन्तादरेण राजा तं प्रति ॥ एकांत
वात्सल्यमकरोत् ॥ प्रधानस्य मनः ॥ स्वानेनानवत् ॥ राजा वाच ॥ हे जानो नव
मनः ॥ कथं स्थानेन नवति ॥ नानुरुवाच ॥ हे राजन मम स्त्री सांविता गृहे म
रिष्यति ॥ प्रहरैकाऽवधिं कृत्वा ॥ हे नवत् पार्श्वे आगत ॥ नवान् ममाज्ञां
ददाति ॥ तस्मात्तमममनं स्वानेन नवति ॥ राजा वाच ॥ कोऽपि जीवो न मर
ति ॥ ततः कालव्यतिक्रमे सति स्त्रिया दसी प्रेरिता ॥ त्वया राजा दरे गत्वा

७७

सन्मानेयः सागत्वादारपाजमष्टयत् नानुः कुत्रवर्तते दारपाजमवा
 च राज्ञोदासीजानाति सामेतोष्टयत् राजदासिजवाचः नानुः राज्ञा
 सहैकोतवर्त्ता करोति प्रधानदासीस्वर्गदेव्यागत्यसरस्वत्येक
 धितं नानुराज्ञासहगुह्यवार्त्ताकरोति ततः पुनः परिवृत्त्यस्त्रिया
 दासिप्रेरिता एवंचैवार्गिसाप्तेभिरितासतीपुनरगतास्वर्गदे ततः
 पंचमवारंसाप्रेरिताराजदारेगता तदारज्ञाप्रधानाय नवानिवस्य
 णिसमर्प्यजीर्णनिसंगृह्यञ्जगरुधिरेणखंडीकृत्यस्वदास्याः

तु+

७७

समर्प्य उक्तं न हेदासित्वे प्रधानदास्याः इमानिवस्त्राणि देहि परं एव
कथय राज्ञाननुर्हंतः तस्यैरुधिरयुक्तानिवस्त्राणि देयानि एत
तस्मिन्वासरस्वत्याः सद्यः प्राणो गतः हास्यादिहास्यमुत्तनं तत्त राज्ञा
श्रुतं पतिप्रधानयोर्महदुःखं जातं प्रधानतुवाच मेमां अहं स्त्रि
यासहकाशान्दं करिष्यामि राजोवाच अनेन कर्मणा पुरुषस्य उ
जालगति अहं सतकुलस्य कन्ययाऽस्य तत्त रूपया सदतव विवाहं क
रोमि इदं पातकं मां लगति मनुष्याणां मध्येऽसमीचीनं मम वर्तते ।

त्वेतत् प्रधानत्वं रक्ष प्रधानतुवाच ममाऽस्मिन् जन्मांतरे इमां स्त्रीं वि-
 नादितिया स्त्रीमा नृगती समा इति नाययः कृतः यदित्वं पुनः कथ-
 विष्णुसितर्हि अहं कंठपासां कृत्वा मरिष्यामि पुनः पाणिगृहस्ये-
 षाममनास्ति ततो राज्ञा सः प्रतिबोधितः यदित्वं नमरीतर्हि अहं
 त्वामुवाच प्रधानतुवाच अहं नमरा मी परदेनां गच्छामि ततः क्रि-
 यामर्कदेहिकां कृत्वा सर्वस्वदातं वेदविदे हि जायदत्वा सर्वमायां
 मुक्त्वा वैराग्यं प्राप्य सः परदेनां प्राप्य गंगागतः ततः दौरं कृत्वा ।

ब्रह्मवर्त्तगृहिन्वागंगातटेनानुः प्रथमस्तपः करोति सारस्वतिमर
णादास्तप एकवर्षानंतरं कान्वाकनककेतोः राज्ञः स्त्रीकनकसेना
तस्याजदरे जन्म गृह्णाति दत्तामेमासिसाऽजततः श्रीमति इति नाम
कृतं सा कन्या एकादशवर्षा जाता ज्ञातोस्तपनगच्छारकृते सती द्वाद
शवर्षा गताः सा श्रीमतिराजपुत्रिसखिनिः सहनावमारुह्य गंगाम
ध्वेरसतिनित्यं एकदा तयानतोः पण्यहं दृष्टं तदा राख्याष्टं हे
सखि इदं किंदिनपते सपिबवाच अत्र स्थानेकाश्वि द्रुतचारिसथः

करोति ततः सासाखीसहिताब्रह्मचारिणः । येनमस्कारार्थंगता तदातद्व
 द्वासामुर्ध्वाप्राप्यनमोपपात् तनस्तस्याजातिस्मरोन्नत अथेतानु
 पूर्वजन्मनोमन्त्रो ततः पश्चानिहृत्यस्वर्गदेगता मातरं प्रति सानुवा
 च हेमातेस्त्वमदिवाहं कुरु मातानुवाच अहं त्वामहर्द्रुः पुत्रा
 दयः स्यामि पुत्रीनुवाच इयं कावार्तामियाममवरं कृतोऽस्ति मात्राष्ट
 षं तववरः कुत्रवर्तते पुत्राकथितंगंगातटे एको ब्रह्मचारितपः करोति
 त्वंतस्मैमादेहि तदामाता पुत्रानुपरि अक्रुध्यत् इदमसमिधानं ।

किं वक्तव्यं माचाराज्ञोऽग्रेषु त्रयोक्तं सर्वं कथितं सोऽपि अनुध्यातुं पुत्री
पितरमुवाच श्रमं विनादित्ययः पुरुषो मम नाना पिता च राजो वाचः
अस्य सन्त्यासिनो मध्ये किं कर्तते श्रीमती तुवाच अये मम पूर्वज
मनो जर्ता तस्मात् त्वं तस्यां मंत्राणां देहि पश्चाद्दहं सर्वं वात्तां कथय
ष्वेतनो राज्ञा आदरीकृत्य सः स्वर्गं हे प्रापितः अथ पुत्र्या स्व पूर्वज
नो वात्तां सर्वं पितुरग्रे कथिता ततो राज्ञा ब्रह्मचारिणः षष्ठं ब्रह्मचारि
णात्तथैव तादृशी वात्तां कथिता तदा राज्ञो सर्वं सत्यं ज्ञातं सा तस्मै

दत्ता परंजामात्रेशमधनादिदत्तं एकदाजामात्राकथितं हेराजन् य
 दित्वंममआज्ञादेहि तर्हिअहंअहंमद्राज्ञोऽगदेगच्छेयं अथशुभ्रवाच
 नवतासुखेनगमनेकर्त्यं ततोऽनानुर्वक्तुंसेत्यंगत्वास्त्रीरथेन
 पवेत्त्यं अंबावतिनगरिमगमतं यामसमीपेपदगृहंमोहयु
 त्वावादित्रैवादितेसतिसः स्थितः ततस्ताम्रचंडानराज्ञाष्टं अथ
 कआगतः इत्तेनतवीक्ष्यकथिवैतं नवतानानुः प्रधानआगतो
 ऽस्ति ततोराज्ञेधनादीकंसमप्यनूः पादयोः पतितः राजोवाचः ॥

हेभानो पूर्वतयाश्रयकृतः पञ्चादियंस्त्रीकथंपरिलीता प्रधानेनभूतप्रविष्यतेमानवातीसर्वारोऽप्येकथिता तस्य
 गहाहर्षेप्राणश्लोकं प्रकथयन् भानुः समंजीविनश्चरो भद्रशतानिपश्येदित्यर्थेप्रधानभानोः कथाः ॥५६॥ ३९

सर्वसंग्रहकर्तव्यः किं कालो फलदायक घटसर्पप्रसादेन स्वामिस्वगृहमा
गतः १ नागरपुरपाटणं नाम नगरं तत्र नरसिंहेण जाराज्यं करोति तत्र क
श्चिदेकः हन्निवन्नाति तस्य वैस्त्रियैर्भवतः तयोः परस्परं विग्रहत्वात्
पृथक् प्रथक् गृहे स्थापिता ज्येष्ठाऽधमा कनिष्ठा समीचीना अथ यदा
कनिष्ठा स्त्री स्वगृहे न स्यात् तदा तद्गृहात् ज्येष्ठा चोरि कृत्वा गच्छेत् सा क
निष्ठामो न कृत्वा वसति तत एकदा कनिष्ठायाः गृहमध्ये सर्पो निर्गतः त
दा तदा सर्पः कुंभमध्ये प्रक्षिप्य कुंभमुखं वस्त्रेण बध्नां गुणेनांतरितो बध्

तत्रौ गृह्णद्दिर्भोक्षामि इति निश्चित्य सावस्त्रहा जनार्थं तद्युगताः ततः
 पश्चात्तज्जेष्टया तस्या गृह्णद्द्वारमुद्धाद्य वीक्षितं तत्र अंतरितो कुंजो बभूव
 दृष्टः तदा ततः गृहीत्वा मुखमुद्धाद्य मनुष्यागमः न निमित्तपश्चात्
 परिचृत्य त्रैदृशे सति स्वहस्तैः कुंजमध्ये प्रविष्टः तदा सर्पेण साज्येष्टाम्
 ताम् अर्त्तकनिष्ठाया नयेन्नागतः ततः कनिष्ठासुखं प्राप लोकम्
 पवच्छ ॥ सर्वसंग्रहः कर्त्तव्य इति ॥ कनिष्ठसपत्न्या ॥ स्त्रियः कथा ॥ ५५ ॥
 स्त्रीषु गुह्यं न कर्त्तव्यं प्राणैः कंठगतैरपि हन्यते पक्षिराजेन पुंडरिको

यथाफणी १ धारावासनामनगतमस्ति तत्रवीरसिंहो राजाराज्यं
करोति तत्रसोमसर्मानामब्राह्मणः सदाचारिषवित्रोऽग्निहोत्रीवेदवि
दध्यायकोवसति गच्छेनाष्टोतागकुलातिनक्षिता निदायतदशुडरि
कः सर्पः पातालात् प्रणश्य ब्राह्मणरूपं कृत्वा पृथिव्यां धारावासन
गरेमध्ये शोभन्नर्मणो गृहेऽग्नौ गतः ततो ब्राह्मणेन सह विद्यावादमक
रोत् ततः सोमन्नर्मणा हस्तौ संयुता कृत्य सनमस्त्वयोः स्तुतिस्तस्मात्
ध्या त्वमसकानां अधिकः त्वतोऽधिकऽकोऽपि नास्ति महदेदयात्

मित्यादिसंस्तुत्य स्वर्गहेसायितः तस्मिन् दीवसे मध्याह्ने वै शब्दवाते। तं च
 तेन संस्पृश्य श्रातस्त्वेन नोजनं कृतं ततः सोमशर्मणः कदावरयोग्या
 स्वकन्यां संवीक्ष्य स्त्रीकर्मपथम् हेयत्तियदित्वं कथय न हि अहं इमां
 पुत्रीं अस्मे दद्यां स्त्रीं वाच हे स्वामिन् यदि न वद्वि ते आगच्छति ता
 हिं समिधिनं ततः प्रजाति सोमशर्मणः प्राधर्णिकं रूपकथितं त्वमत
 पुत्रीं वृणुष्व प्राधर्णिकं वाच अहं पारदेशकः न वती ज्ञानं विना
 इदं किं कथयिष्येः स न वाचः मया विद्यया चाचरेण च न वान् ज्ञातः

ततः सतापरिणियोगं कृतवान् अथ गरुडः पृथिव्यां पुडरिकं वनम्
वत्तन्नगरं आगत्य चटकस्य रूपं कृत्वा तदा कमार्गे पिप्पलवृक्षे उपवि
ष्टः ततः एकदा तन्नगरमध्यात् समानवयसोऽतेकाः स्त्रियः पानीयार्थं
सरसि आगताः तत्र सापुडरीकं श्रीमि आगता परस्परमचुणस्व शु
रगृहस्पदातं कृत्वा तानिरुक्तं अस्याः शुशुरं कोऽपि न जानाति पित्रा
पारदेन कायदत्ता तत्सर्वं श्रुत्वा तया रात्रौ जर्तुः पृष्टं नवतां काजा
तिः मातापिता च कुत्र कतते जयति उवाच इदं परिणीय त्वकस्य

पृच्छासि ततः स्त्रीक्रोधं कृत्वा मोनयित्वा सुधाः कामाधनुवाच कथं
 नात्पश्चादाव्यूहोर्विनाशो न विनश्यति नवतोरु दिवार्त्ताक्षिणमात्रमपि
 नवसेतु मनुष्याणां कथ्यतात् दानिर्जनिनश्यते स्त्रीनुवाच हे स्यामिन् न
 नरुर्गुह्यवार्त्ताकाप्रकाशयेत् ब्राह्मणनुवाच नागलोकस्य पुंडरिको
 नामासामदेव्यो हं ब्रह्मरूपं कृत्वा ऽत्रागतः स्त्रियात्मानितं ततः पुंड
 रिकेण नागेन देवतायाः रूपं कृत्वा दद्विर्जितं तदा स्त्रियात्मानितं
 तं ततो ब्राह्मणरूपं कृत्वा उक्तं कुत्रापि केनामये त्वं ऽस्मां वार्त्तामाक

रिष्यस्ति न कथयिष्यामित्युक्ता प्रातर्जलार्थं सरसि गृता तत्र मित्राः
णिस्त्रियोऽप्यागताः सातासामथेऽकथयात् नवतां जन्तो मनुष्योऽ
स्ति मरुत्तपितालस्य पुंडरिको नाम नागदेवताऽस्ति तदा समीपस्थे
नगरुडेन सर्वं श्रुत्वा तस्याः जलकुंतोपरि उपविश्य तद्गृहे आगमनं
कृतं कुंतोमस्तकात् न चालत् स्त्रीनुवाच हे स्वामित्वं नमस्तकात्
कुंतो गृहाण मया तोन चल्पते तदा पुंडरिके ज्ञातमार्गेण गरुडागमनं
ज्ञात्वा गृहमध्यादुवाच त्वं कुंतो न दयं न ज तदा गरुडेन मस्तकोपरि

तितारेमुक्तः स्त्रियारेदनमा इह ॥ ततः स्त्रीरक्षानिमित्तं पुडरिको बहिर्निर्ग
 तः ॥ तदा गरुडेन पुंडरीकापरिग्रहारेमुक्तः ॥ ततः पुडरिको नमि प्राप्य ॥ इमं
 श्लोकपठत ॥ श्रीगुरुद्वयं न कर्तव्यमिति ॥ गरुडेन स श्लोकः श्रुतः पठित
 ॥ ततो गरुडः पुडरिकं समा २ ॥ तदा स्त्री गरुडं निवार्य श्लोकमकथ्य
 यतः ॥ एकाक्षरप्रदाक्षारं धेगुरुं नैव मत्पते ॥ श्रानये निनूतं गत्वा चांडाले
 धूपि जायते ॥ १ ॥ गरुडेन इमं श्लोकं श्रुत्वा सत्पमत्वासमुक्तः ॥ ॥ स्त्रीपु
 गुरुं न कर्तव्यमित्यर्थे गरुडः सर्पकथ्या ॥ ५६ ॥ नीचाश्रये न कर्तव्योः

कर्त्तव्यमहदाश्रयः अजासिंहप्रसंगेन ह्यरुठागजमस्तके १ विद्या
जातामनगरि अस्ति तत्र विषकसेनो राजा करोति तत्र देहलुर्नमिरवा
रिवसती तस्य महदजाय यं अस्ति एकदा देहलोत्पत्तावने अजोय
यमचा इयं त्र संधाकाले तेन गमागमनार्थं तदजाय यं ह क्लृप्तं तदा
एकाऽजा देववरादनेरदिता ततो राज्ञो तत्र स्वाते आगत्य ह स्तिता
मष्टयत् त्वं काऽस्ति सा जवन्त अहं सिंहस्य मानृषसा त्वं मानगरं
प्रति प्रापय तदा तेन ह स्तिता सिंह मानृषसां ज्ञात्वा खुडिता तां कुं

मरुलोपरिप्रापयन्नगरद्वारिमुक्ता अस्मिन्समये देहलुरजानो धनार्थं व
 हिरामन् तस्य सानगरद्वारिमुखामिलिता देहलुरष्टतुल्यं पश्चात् कुग्रहि
 ता अजातवाच अहं जाययात् वने पथकं ता अरुधं तत्र हस्तिना आगत्य
 पृष्ठं त्वं केलु तदा मयोक्तं अहं सिंहस्य मातृषसेति पुनर्मयोक्तं त्वं मां नगरद्व
 रिमुञ्च ततो हस्तिनाऽहं नगरद्वारिमुक्ता तदा देहलोः पार्श्वे एको भट्टोऽभवत् तेन
 यं श्लोकं वक्तुं नीचाश्रयोनकर्त्तव्यमस्ति ॥ नीचाश्रयोनकर्त्तव्यमस्ति अजातवाच
 कथा ॥ ५८ ॥ शत्रुं प्रनिश्वं कुर्यात् आदरे पुनर्दादरं त्वयामेव विभेपुं मया तेन

द्वितीयः १ पद्मपुराणनगरमस्ति तत्रपद्मशेखरेशजगत्करोति तत्रश्रीवंतो
नामभवहारीश्वरोवलिकुवसति तस्यपुत्रोमदनोनामअतिचतुरःषोडशवर्षो
ऽस्ति ततएकदाश्रीवंतोव्यापारंमनसिधत्वावहन्त्युच्चवस्तुनिसंग्रहयित्वाःपार्श्वे
पुत्रंसमर्प्यगृहपंजरस्तुस्यशुकस्यगृहद्विंतांसमर्प्यनावमुपविश्यव्यापारार्थंपर
देशमगच्छन् ततःपश्चात्तुमदनोव्यापारंकरोति एकदावेशा हृदेवस्तुग्रहणा
र्थमागता तयामदनोपरिहावमत्यंतंरुत्वासःकामांधाऽत्यंतविकलःरुतःरा
त्रौतस्याःगृहेगत्वानोगंरुत्वाप्रजापतेखगृहमागतःशुकनवाच हेमदनत्वंशत्रौ

कुत्रगतः मदनमुवाच अहमद्यहरेषु सः ततः पितुरशोकगतः स प्रतिदिनं
 वंजारीमकरोत्, ततो वेण्यायाः दासीमदनगृहे निरंतरं आगच्छेत्, श्रुत्वा मदनस्य
 चरितं निधारयेत्, सदा सीखगृहे गत्वा वेण्यां कथयेत्, यदस्य श्रुत्वा ज्ञातं करणं
 भ्रंजति तदा स्माप्तिस्तन्निधारणं क्रियते ततोऽन्यदि वसे मदनो वेण्यागृहे आगतः
 वेण्यामुवाच तव श्रुत्वाऽस्य संसुंदरं वक्ति एकदा मम गृहे स्वयां स आनेयः अहं
 तं पश्येयं तेन मरणं कुर्यां मदनमुवाच त्वया दासी द्वारया प्रजाते स आनेयः
 तव दास्याः मस्ती श्रुत्वा दं सति ततः स आनेयः तदा वेण्यासोऽश्चुष्यन्, ततः श्रु

कस्य पक्षाणि हस्तेन छित्वा तं स्थात्मा मुक्ता छुरिकाग्रहणार्थं ग्रहमध्ये आगता य
श्चात् शुक्रः समीपस्थे जलनिःसरणमार्गे प्राविशत्, छुरिकां गृहीत्वा बहिर्निर्गता सा
शुक्रं नयन्नेत्, तदा तथा चित्तिनं मार्जारैणाद्यं शुक्रं नक्षितः समीचीनं नृसं तस्य
नृमार्गे धान्यजालादिनिःकसेत्, तच्छुक्रं स्तनं नक्षयेत्, एवमनेकादिव सागताः
तस्य पक्षाणि समीचीनानि जानाति, ततः पुंड्रयनं कृत्वा वने गतः सावेश्वा प्रतिदिनं व
ने नयानि स्नानं कृत्वा पूजां कृत्वा पृच्छेत्, हे देवित्वं मां ज्ञानेन शरीरेण समुद्धर इति
संप्रोक्ष्य ग्रहमागच्छेत्, एकदा तत्र तेन शुक्रं नयानं सर्वं शुभं ततः शुक्रं प्रचुच

नृतेदेव्याः पृथेहिनेः ततः सा आगत्य पूजं कृत्वाऽकथयत्, हे देवित्वं मां समुद्र
 र तदा शुको देवीं शरया उवाच अरे हरमजादी अहं त्वं कथं समुद्रमि त्वयि ग
 हमाया वंचो हस्तकपटादिवर्तते तदा वेण्या एव ज्ञातं यत् मम महभागं प्र
 त्यक्षया देव्या वाष्पा कृत्वा रवं सत्यं कथितं तस्माद्देवोक्तं मया क्रियते तर्हि देवी
 वरं मम दरे वेण्या उवाच हस्तोऽसंयुटी कृत्य नमस्कारं कृत्वा हे मानः त्वं यत् कथ
 य-अहं तत् करिष्यामि शुक उवाच उवाच हादिवस्तु ब्राह्मणेभ्यो हि त्वं शौरं कृ
 त्वा श्वेतवस्त्राणि धृत्वा माया वंचो हादित्यस्का श्वेदिने मम प्रसादं शरि-आग

सतिष्ट अहंत्वाविमानेद्युपवेश्य स्वर्गं प्रति प्रापयिष्यति ततः सा एतत् शुक्ला सर्वं
सत्संमत्वा सहर्षा सती शुकोक्तं सर्वं कृत्वा पटहादिवादित्रे शृष्टिं सति प्रसादात् आ
गत्य देवैर्नमस्कृत्य अवोचत् हे मातः त्वं मां समुद्धर विमानं च देहि शुक् प्रसाद
मध्ये तत्र स्थले उपविष्टः उवाच हे रं देव विमानं स्थापयेयाद्याणाः संति त्वं ता
न गृह्ण ततस्तत्र शुक्ः श्लोकमपठत् शवे प्रतिशवं कुर्यादिति लोके शुक्ला
उपमानं कृत्वा च गामादहर्नि कसिता ॥ शवे प्रतिशवं कुर्यादित्यर्थे वक्ष्या शु
कयोः कथा ॥ ६० ॥ हत्वा नयं पतिम्वेश्य भुजंगदं देवं शतरे विधिवत् प्रादलि

काऽस्मिन्नानां अपुत्रं पतिं समधिगम्य चित्तं प्रविशन् शोचामि गोपयहि लीक
 यमघतक्रं १ चंद्रपुरीनागयो चंद्रो खरो राजा राज्यमकरोत् तस्य राज्ञोऽस्यं
 वैरं कोसंबीनार्यः कामसेनाज्ञासाहाय्यं तत एकदा प्रस्तावे कोसंबा
 उपरिगत्वाऽस्यं संजामं कृत्वा चंद्रो खरो एसा नगरीं जग्मा तदा अनेकाः मनु
 ष्याः बद्धीजनाः बंधनालये पतिताः तेषां मध्ये एकाऽस्यं तस्वरूपा कस्य चित्तं श्रु
 त्वा रजपुत्रस्य पुष्पवती स्त्री बंधनालये पतिता सा चंद्रो खरो एपदं लीकृता त
 तः समूरः स्वस्त्रीं शोधितः सन् चंद्रपुरीं गताः तत्र पुन्यं चंद्रो खरो एराज्ञी सदन

समीपे वाटिका कूपपुष्पादिरचितं पांथानामर्थे सरजसूतो जोजन सामग्री गृत्वा तत्र
वाटिकायां पाकं विधाय जोजनं कृत्वा वटसमीपे सुप्तः तत्रात्मं तनिश आगत्य तातस्य
तदा तस्या दृष्टमध्यात् बहिर्गमनं कृत्वा सर्पेण सह वृत्ते स्म निद्रायामति निद्रा पि
लिता तदा वागाक्षे उपविष्टया तया स्त्रिया खननं सुप्तो दृष्टः ततः खननं समीपे
गमनं समीचीनं इति चिन्ते धत्वा विकला जाता ततो राज्ञो जोजन वेलायां विषेण यु
क्तमनं साऽद्यत् तत्काले राजा मत्सु प्राप नगरमध्ये जयं ज्ञातं ततः साधनालंका
रदिग्गृहीत्वा वाटिकायां वटसमीपे भर्तुः समीपे आगत्य उपविष्टा सती भर्तुरग्रे वा

६२

तीमकरोत्, ततस्तया मर्त्यरूपरिषा द्रव्यं गृहीत्वा संवीक्षितः तदा सर्पस्वच्छा नेम
तः ततोऽत्यंतशोकं कृत्वा तस्यान्वृत्तानात् परदेशे शोकलपुंशो गता तत्र वेष्टा क
पं कृत्वा मिथुनपक्षकं हृष्टं कृत्वा स्थिता एकदा तस्याः पुत्रो यः परिणीतमर्त्यः स
काश्चात् पूर्वजातः सः व्यापारार्थं ग्रामे आगतो त्यंतमहान् विन्यासार्थं न देव्या
गृहे गतः शय्यायामेकीनृतौ उपविष्टो तदा स्त्रियाः सनयोर्दुग्धमागतं वेष्टा उ
वाच भवतः कुत्र नियासः काश्चातिः किं कुलं मातापित्रोर्नाम किं, स उवाच को संवी
नगर्षीति वा सोममरजपूतज्ञातिः कुलमाह पितृनाम कथितं विवेकेन तत्सर्वं शु

६३

लाडयंमन्पुत्रइतिमिश्रित्यमन्त्रसि वेत्ताउवाच अद्यममरजोधर्मोवर्त्तते तस्मान्
त्वंदितीयगृहं गच्छ तदासगतः पुत्रेणसहविभचारदोषान्कायाः सकाशात्वेत्ता
याःप्रत्यंतडः खमुत्पन्नं तसर्वेऽन्यासांवेत्तानामपेकयितं ततोऽहंअद्यकाष्टम
क्षणेकरोमि सागृहीतागच्छति तैसमयेनद्यानुसर्वाभिः सहवर्त्तमानाकाष्टमक्ष
णार्थेनद्यांगता यदाचितां प्रविष्टा तदानद्यामागतेन बह्वलजलवेगो नवितासहि
ता सागृहीतागच्छति तसमयेनद्यानुपकं वेगोयालाजावादिपशून्चारयंति तेषां
मध्यादेकेनगोपालेननद्यां प्रविश्यकेनागृहीत्वाजीवतीसतीबहिर्निःकासिता ततो

ॐ तं न रूपवतीं दृष्ट्वा स्वप्नहीनी कृत्वा तत एकदा प्रत्यागमिर्गोपालस्त्रीभिः सह सा न
 कविक्रयार्थं तज्जोडा निगृहीत्वा ग्रामान्तरे गच्छति तदा तदा प्रसूयन्नागवाक्षे उपवि
 शः शोऽश्वः जलपानार्थं सेवकैर्गण्यते तदा एकोऽश्वो हेयारवं कृत्वा धावन् भू
 तं तद्वयेन विकलीभूतानां सर्वासां गोपस्त्रीणां भ्रातृनिवृत्तानि तदा सर्वाभिः शो
 दनमारब्धं सास्त्रिना हास्यं करोति ततो गवाक्षे स्तेनशज्ञा तत सर्वं दृष्ट्वा सर्वासा
 मायं प्रपृष्टं हे देव्ये रमा सर्वा शोदनं कुर्वति त्वंतु किं हास्यं करोषि तव पात्रमपि न
 ज्वर्त्तते तत्कारणं कथय ॥ तदा चेत्पापर्वदुःखवार्त्ता कृत्वा श्लोकमपठत् हत्वा

नृपमिति लम्बापदेयदीयेतं विपन्नोक्तनिजातुचिन्, अत्रपुष्पवतीशूरप्रियास्य
एनिदर्शनं १० सन्ते प्रहारः प्रभवन्ति नित्यमनक्षयेक्षुन्परिचक्षिमेति आ
प-सुवैराणिसमुद्भवन्ति ३ खेचनर्थावहवोभवन्ति २ ततोनिर्वेदमधिगम्यत
यसादेहंजहौ ॥ कष्टेकष्टपरंपरेत्यर्थेपुष्पवतीकथा ॥ ६१ ॥ विद्ययाद्विनातं
भनूनंरूपेणदिगुलंपुमान् सहसंग्रामुयात् बुधाभागेनवकुलंवसु १ मिति
लानगर्णोमदनसेनोराजाराज्यमकरोत्, तत्रद्यत्वारिमिश्राणिवसेति एकोब्रा
ह्मणोविद्वान्, विल्लुभट्टः कीर्तीयोरूपवान्, ब्रह्मदासनामा रूतीयोबुद्धिवान्

सहस्रदासनामा चतुर्थोभागवान्गुणशतइतिनामा ते एकदाऽमोसंपरिक्षा
 ऽवलोकनार्थं परदेशमगमन् ततः कस्मिन्नगरे गत्वा त्रयोस्ते विष्णुनंदं प्रोचुः
 हे विद्वन् त्वं अद्य दिवसं सप्यम्यं नृपार्जुनं कुरु सप्यं कृत्वा त्रयोस्ते विष्णु
 त्राणि चारि नृपवेत्स्यस्य विद्वान् तन्नगरे प्रविश्य महाधनिनां गृहे गतः तत्र अने
 कपंडिता आगताः सर्वैर्मिलित्वा विद्योद्ग्रहः प्रारब्धः तेन प्राधूर्णकेन विदुषा धै
 रिकैर्ज्ञोतिःशास्त्रादिसर्वविद्यां कुर्वन्तः सहवेदघोषः कृतः अथ च शास्त्रकुशा
 लेः सहशास्त्रवादः कृतः पौराणिकैः सह पुराणचर्या कृता काम्यनाटकवैदिक

ज्योतिः शास्त्रादि सर्वविद्यां कुशलैः सह तत्र चर्चो कृता परं सर्वेषां मध्ये स अधिकः
तत्र धनिभिः प्रादूर्ण काय सुवर्ण द्विवा तंदनं २५० तद्वही त्वामित्रे ज्योदेयं तदनेन त
द्विबस दिर्वाहः कृतः तस्मात्तया मा निर्गताः यत्र द्युर्मध्याक्रे किंचिन्नगरमागतं तत्र कपि
नृपविश्वरूपवतोऽप्येकथितं हेरूपवत्त्वया अद्य दिवस दिर्वाहः कर्तव्यः क्रियते इत्यु
क्ता नगरं प्रविश्य विपलौ गत्वा हरे स उद्यविष्टः तसमये तन्नगरस्य ससैन्यो राजान
नगरमध्ये रमणाय निर्गतः कस्मिंश्चित् तद्देह रूपवत्तं तं दृष्ट्वा ससैन्यो राजा मोहं प्रापः
नूनमयं पुमान् देवता भविष्यति आस्माकं विवेक-चातुर्येदि परिक्षार्थं आगतोऽस्ति

एवं ज्ञात्वा रक्षा रूपवते तस्यै सुवर्णवतुः शतं दत्तं ४०० तेन तद्गृहीत्वा मित्रेभ्यो दत्तं
 तद्धनेन तद्विवसतिर्वहः कृतः तस्याऽग्रमां निर्गताऽग्रमेष्टुर्धमा के किंचिन्नगरं प्रा
 प्य तत्र धारिण्यविश्वबुधिवतोऽप्येकथितं हे बुधिवन् त्वयाऽयद्विवसतिर्वहः कर्त
 व्यः क्रियते इत्युक्ता तन्नगरं प्रविश्य विपण्णत्वा हृद्बुधिवान् स उपविष्टः तत्र
 गमहान् श्रेष्ठो वणिक् महाधनी वसती तस्य देल्लियौ भवतः एकामहती एकामहती
 वामहत्याः स्त्रियाः पुत्री नास्ति सूक्ष्मायाः स्त्रियाः पुत्र आगतः तदा चतुरया सूक्ष्मया
 महत्याः कृतसापत्न्यकायाः सः पुत्रः समर्पितः अयं पुत्रः तच्चालि इत्युक्ता स बालको

महत्याऽत्यंतं वैश्वः बालकस्तु मम माता महती इति जानाति महत्याः पार्श्वे जातः
नरमणदिकं करोति बहिर्मेनुष्याणां मध्ये अयं पुत्रः कस्या इति विवेको नास्ति तस्मिन्
पुत्रे यंच वार्षिके जाते सति पितुर्नाशोऽभूत् तत्तत्सुयोः सपत्न्योर्महान् विग्रहोऽभूत् यस्याः
पुत्रस्तस्याः सर्वलक्ष्मीरितिकारणादिग्रहो जातः महस्यो कथितमयं मत्पुत्रः सूक्ष्मः
याच कथितं नूनं मत्पुत्र इति तत्र गरस्य श्लोऽग्रे सर्ववृत्तांतं कथितं हे प्राधूर्णकं
तंतुदिपरं तेनापि विग्रहो न शमितः तं क्षुद्रिगं नंदं दृष्ट्वा मनुष्यैस्तदग्रेत सर्ववृत्तिक
महस्यवृत्तांतं कथितं हे प्राधूर्णकं तंतुनुदिवान् दृष्ट्वा तेजैः अयं विग्रहः कथं

नमिष्यते प्राशुर्लकनवाच मया नयोर्विग्रहः शम्येत ततो जनेः राज्ञोऽग्रे प्राशुर्लक
 सवार्त्तिकथिता राज्ञा राजा वारं सज्जानीतः राजानुवाच हे बुद्धि वन्त्वं इमं वि
 हंशायः तदा बुद्धि वता ते देस्त्रियौ सबकेन जानयिते ततो बुद्धि वता राज्ञोऽग्रे
 कांचिदुप्तवार्त्तिकं त्वानयोः स्त्रियोरग्रे कथितं हे सपत्न्यौ स्त्रियौ अहं अस्पृष्ट
 सभागं कृत्वा युवयोर्देदामि ततो विश्वकर्मणो गृह्णातु करवृत्तं जानयि ततः स्त्रि
 योरग्रे बालकं प्रतिष्ठाप्य मस्तकोपरि करवृत्तं मुक्त्वा बुद्धि वान् स्त्रियौ प्रनिमण्ड
 लुन् अस्पृष्ट बालस्य द्विभागो मया क्रियेते युवाभ्यामर्थे महत्त्वा कथितं सम्पत्वं कुरु

रु तदासूक्ष्मयाज्ञातं ममपुत्रः केनाप्युपायेन जीवेत् सनुपायः समीचीन इति विचार्य
तया कथितं अयं पुत्रो मम तास्ति महत्याः पुत्रः तदा ससन्नेन राज्ञा ज्ञातं योऽयं पुत्रः सू
क्ष्मायाः नूनमेवास्ति पश्चात्तु राज्ञा धनादिकं सर्वं वस्तु सूक्ष्माये दत्तं महत्सैन्यद्वारा
एव त्रातुं ददेत् ततः ससन्नो राजा बुद्धि वंशं च मरुत्य अत्यंत हर्षं प्राप्त्वा तस्यै सुवर्णस
हस्रं १००० दत्तवान् बुद्धि वता तद्गृहीत्वा मित्रेभ्यो देयं तद्वत्मेन तद्विवसनिर्वोहः रु
तः तस्या ज्ञाना निर्गता अपरेद्युर्मध्याह्ने किंचिन्नगरं प्राप्य तत्र क्षरितुं पवित्रा
पवतोऽग्रे कथितं हेमापवत्त्वया अद्य दिवस निर्वोहः कर्तव्यः क्रियते इत्युक्त्वा

८४

तत्तगरं प्रविश्य विपलौ गत्वा कस्मिंश्चित् हृदे सः प्रापवान् उपविष्टः तसमये तत्र
गरस्य राजा मृत्युं प्रापः तस्य संतानं नास्ति तदा राज्ञः प्रधानाग्रसंतज्ञानं ततो हस्ति
नीसरेणो जांरुत्वा सुवर्णकलशं सजलं सपुष्पं ससुवर्णं तस्याग्रदुः ततो हस्तिनी वि
पलौ चलिता सती हृदे उपविष्टस्य प्राघर्णकस्य प्रापवतः पुरुषस्य मस्तकौ परिसुव
र्णकलशाकलं पुष्पाणि च त्रसुंचत् यदहं दुंदुभ्यादिके वादि ते सति ततः सर्वे प्र
धानाः राज्यासने तं उपवेशयामास ततो बुद्धिवता राज्ञा स्वमित्राणि राजद्वारे नि
जपांश्चैव आनितानि तेषां प्राधान्यं समर्पितवान् तत्र श्लोकः मपठत् ॥ विद्यया हि ॥ ८५ ॥

शतं नूनमिती ॥ माग्नादधिकं किंचिन्न इत्यर्थकथा ॥ ६२ ॥ विदंति रुदयं संज्ञा मा
त्रेण मंतिमालिनः मन्मयोगोलकौ वीक्ष्य दानंदनेन रूपतिः १ सारणग्रामे कश्चिन्न
हामुखी द्विजस्तपमोक्तः हेनाथ गृहस्थित्यर्थं राजसेवां वा पौरया ज्ञां कुरु त्वं निगो
पारः कथं निष्ठसि तत्तु श्रुत्वा सोऽवदत् देषियेऽहं मुखीऽस्मि कथं नयसेवां करेषित
तत्तु श्रुत्वा पन्ना मन्मयोगोलकौ दत्त्वा त्वमिमां गृहीत्वा धारयामासी नं भोजं दर्श
येति भर्त्रा श्रुत्वा तथा कृते भोजे न तस्मै सपाद लक्षं सुवर्णं दत्तं तत्तु दृष्ट्वा स देखे पंडि
तेरुक्तं हे शजन मुखीय एतावदनंदं तव का गुणस्तदा इति श्रुत्वा भोजे न भ्राता भिजे

॥२५॥

पंडिताः प्रनेन एकं गोलकं दर्शयताः हंत एतत्तु लोमुखीऽस्मि ॥ द्वितीयं दर्शयतां च त्व
मपि यदि न प्रयच्छसि तदा गोलकं तुल्यः स्वमसि ॥ इति मया ह्लात्वा एतस्मै धर्मं दत्तं ॥ ततः स
र्वचक्रताः ॥ इति दानविषये नो जकथा ॥ ई३ ॥ मेधाविना मेकमपि प्रभुत्वा न र्थान् स्पृशे
द्वाक्यमनाकुलानां ॥ आसां निस्सृणो रमणे न वेय मेवं वदन् तत्रितयं जगाम १ दिक्षी
पुरे दुर्गेति राजां प्रवयसां त्रयाणां पुंसां नारयणी वैष्णवी पार्वती संज्ञाः पराग्रहकर्मि
रुतस्वनिर्वाहास्तिस्रः प्रियावन्तुः ताडः खदग्धाः देहत्यागा य एकीभूताः हिमालयं
गतास्तद्भ्यापुरुषैः पृष्टाः सुष्माकं कोऽपि तावदिति तत्तत्ताः पृथक्पृथक् मेपत्तिः

२५

मि

पंडितो न्यादितिकामः इत्येकया उक्तं यतः पंडितस्य रसीगोवडी मुद्रमनमांहे सुह
य आलेख्य ई बोला विण माण कः प्राविजायः १ कीतीया उवाच ममपतिः सधनो
ऽस्त्वितिकामः यतः वंशविलासविनोदहितविद्याविनयविवेकवेषवडुप्यणवा
तडीधनविणं नलं न एक १ भाणिजोगभलप्यणनली नृपिभडवाय सुजबनने
अणभावतुं नमघरिललिपसाय २ ततस्ततीया प्राह रूपवान्मेपतिरस्त्विति
कामः यतः पहिलुं माण सदी सलं बीजो माण सवयण श्री जं माण सद्यो लणं चोयें
माण सकवण १ इति कामनयाताः देहं जडुः तदवसरे श्री कंडनामा प्रवयाः द

॥२६॥

रिक्तः कश्चित् देहत्यागय समागतो द्विजस्तद्वचः श्रुत्वा एतास्ति स्त्रोऽपि मम भार्या न वेद्युरि
तिकामेन देहं जहौ ॥ तत् प्रार्थितं पांडित्यं धनित्वं सौभाग्यं च लब्धं ॥ इति पंडितवचने श्री
कनदिकथा ॥ ६॥ आरुंधतित्वाऽपि निजार्थमेके विनाशयेति प्रसन्नं विवर्णः चतु
ष्टयं नष्टं हविर्दृष्ट्वा नन्वाकं यथाहास्यमियाय मैत्रं १ हरिश्चलप्राप्तेऽधीततर्कज्ञो
तिष्ठत्पाकरणवैद्यविद्याश्रित्वा रोद्धि जाः परस्परं सुहृदो धनार्जनार्थं न्यभ्यदेत्तं च स्त्रिया
कापि पत्नयेन तस्त्रिंशः तत्र क्रमेण घृतानयनं दृष्ट्वा रणानपाचनं नानाकायनयनं कर्म
सुप्रयुजाः तत्र तार्किको घृतमादाय आगच्छन् मार्गेऽचिंतयत् पात्राधारे घृतं वा घृताधा

२६

रेपावमिति परीक्षोर्कुर्वन्तेन पात्रमोद्यतं तद्धृतं नृमौन्यपतत्, ततो द्वितीयोत्पत्तिषिके
वृषभे सुरल्लोत्रेन दूरंगतेषु ससुतञ्चारणाय प्रवृत्तस्तान् पश्यन् अंधं मंदं मध्यलोचनं
सुलोचनं वाऽयनक्षत्रं चरं स्त्रिरं द्विष्यन्नावेवालगं इति विचारं कुर्वन् यावच्चिरयतिताव
द्वयभाः दूरतरंगताश्चौरैर्हृताश्च ततस्तृतीयोच्चेया करणः पाकं कुर्वन् कलकलमि
ति खीचडिकात्राहं श्रुत्वा अयं शब्दः केन सूत्रेण सीधतिति चिरंदधो तावत् खीचरी
कादग्या ततश्चतुर्थोच्चेयः शाकार्यगतो विपलोकमनुरंभाफलक्युष्ण्डककटीसमे
पादिशाकविशेषान् पश्यन् तेषु वातादिदोषं संभावयन्, निबोवातहरः कलौ सुरत

रुविरिव दृष्ट्या दिवङ्मरणं स्मृत्वा शाकार्थं निवृत्तपत्राणां दाय-आगतः॥ एवमधीतशास्त्रा-
 अपि लोकव्यवहारविकलाश्वत्वारसेऽनर्थमाजो बभूवुः॥ इति लोकव्यवहारवैकल्ये
 वतुर्गविप्राणं कथा॥ द्रुपद्विराणिमीरं ध्रुजदुत्तनाजः प्रकाशयन्निखयमेव मूर्खो
 यथाऽब्रवीत् लोकपुरःकरं भंजुर्लंघितमौकसिधावकस्य १ धनसारग्रामे सरटको
 नाम कश्चिद्दूरिडादिजो दुर्भिक्षे प्रियार्थमदन्तूरजकगृहे सायंदत्तं करं भंजुर्भुजे एकदा
 विदेवांगतो दैववन्नातनरचं दभूपस्य पुरोहितो जातः सराज्ञा समंजसं वा असमंजसं त-
 कृतं प्रमाणं मन्यते स्म तत्र विप्रो गोविन्द इति नाम दधौ यत्तं गतं यं नगरं ते विज्ञान-

तानि शिक्षितवानि नरपतिशतंचसेयंखानांतरेतानिभाषात्रि १ कदाचित्तत्रपुरेऽनि
कलाप्रवीणोनरःसमागतोऽनेकवैद्यैःराजाभंरंजयन्किमपिनप्राप तदाजनैरुक्तं अयंरा
जापुरोहिताधीनःतेनकारणेनत्वंऽऽजनेंकुरु तत्प्रेरितोराजातवधनंदास्यति ततश्चुत्वा
नरःतद्गृहंगत्वाशिववेद्यं दधत्पुरोहितायेननर्त तंशिवभक्तंपुरोहितंमत्वातन्मनसु
द्यौनटोऽहंभरटकचरितंप्रवरकामीनिश्रुत्वाब्राह्मणचित्तयेत् असौपापोरजकग
हभुक्तंकरंभंग्यावदनुस्ति-अवसरभंगायवकुधनंदत्वाशिवंतेयसर्जयत् ततोद्विती
येऽकित्तीयेऽकिचतेनतथैवतत्पेरुतेभणितेचसतिधनंदत्वातस्मिन्गतेअयंभ
मैशःप्रमहमिदंकरिष्यतीतिमयाभरटकेनस्फुटंतथावक्तव्यं यथापुनर्न-आया

तीतिनिश्चित्यनद्यगमकांक्षितस्त्वो सोऽपि नृत्पनृपुनः प्रदृष्टकचरित्रं प्रवरकामीति
 जगौ तत्तत्पुत्रा मूर्खो रजः सर्वे प्रांश एव तां रेयापि नृत्वं किं कथयिष्यसि यथेच्छं ब्रू-
 हि मया तत्तत्प्रांश कर्णेशसायुरेहि तत्त्वं इति शतवारं रजः करहे करं नो नृकः तत्त-
 त्पुत्रा सभ्याः हाहा एतं धिक् अनेन पापिना ब्राह्मणेन वयमुच्छिष्टा कृताः तत्तत्प्रा-
 कर्णेशसायुरेहि तत्त्वं इति कृत्य अतिविडम्बयुः शनिष्कासितः ॥ इति पूर्वचरिते न-
 रदृष्टकविप्रकथा ॥ ६६ ॥ नहि मे पर्वता नाराः न मे नाराश्च सागराः कृतघ्नाश्च मह-
 नारा नाराः विश्वासघातकाः १ इति नृमिवचनं विप्रः पशुभ्योऽप्यधमात्तरं स्ता-
 न् नृसैर्मन्यते नैव परोपकारः संमानितो व्याधकपि सर्पे न शनृत्तपे नृपेत् त्वेऽपि न

द्विजिके नीतोद्विजः खर्णकृताहिडुः खं १ कञ्चित्तरिदेद्विजोन्निक्षार्थं भ्रमन्वमंगतः
कूपेपतितात्वाप्रकपिसर्पग्रशन्प्रपश्यन् तेऽपितंष्टृष्टुः हेरुपालोत्वं अणा
नृविपतेन्द्र यतः विहसंजोअवलंबई आवेपडिअंअजोसमुद्धरई सरणाग
अंअररकरइतिसुतेसुअलंकिआयुहिबी १ तत्श्रुत्वातेनद्यासमुडेणद्विजेन
रत्नाकृत्वात्रयः समुद्धृतास्ते ऊचुः एनंकृतग्रंखर्णकारंत्वं मासमुद्धरइतिनिवारिते
ऽपितमुद्धृतवान् स्त्रो० कल्पादेशात्क्षययतितमः सद्यससिः प्रजानांवाग्यर्थेतेन
वज्रलमुक्तेनवावृष्टिहेतोः आयांकर्तुंयथिविदपिनामंजलिः केनवक्त्रेजासैवैतेपर
हितविधौसाधवोवदकक्षाः १ अक्षअणिसंपदअसिधारवेष्णावनितासलिल

सुनार एनोनविकीत्रि एवीसाससो एवरसैअहिसहवास २ एवंभुतेरुतप्रेऽपिख
 र्णकारेरुयारुतातेः सविप्रः प्रत्युपकारार्थेकादंअरीपुरीनीतः पुरीसमीपेगत्वाया
 ग्रएकिंचित्तराजपुत्रंहत्वातदाभरणवस्त्राणिदिजायदत्वाऽनृणीवनंगतः ततोवा
 नरेणपिनानाविधफलपुष्पाणीदत्तानिभानितश्च ततःखर्णकारेणपिखरंहंतीतो
 विप्रस्वस्मैखर्णकारयवाग्रदत्तानिआभरणानिविक्रयार्थेदर्शयामासतेनदृष्ट्वाहत
 स्परजपुत्रस्पर्शमानीतिज्ञात्वाश्लोऽप्येकचित्तं ततोराजाऽपिअसौपायःपुत्रहंतेतिज्ञा
 त्वापुत्राभरणानिविलोक्यतद्वधार्थंखननान्आदिदेरीतेर्दृष्टं वधावधस्थानंभीतं
 द्विजंसर्पोदृष्ट्वातन्मोक्षोपायंविचार्य राजपुत्रीदृष्ट्वागमंअबलेनतस्याःमुखेऽती

लः सयोऽवदत् असौ बद्धो द्विजो एनो पाणिना स्पृशति तदा निर्विषमा इयं जीवति तथा रु
ते सति सा प्राप्नोतीति तद्वत् तदा राजा च मरुतः ततः सर्पतः सर्वे पूर्ववृत्तान्तं श्रुत्वा हनसर्व
खे खर्णकारं देशान् निष्कासितवान् द्विजाय धनं दत्तवान् ॥ इति रुम प्रविशये सुवर्णका
कथा ॥ ६॥ देवदानवपितृमानवादिभ्योऽपि देवं बलवत्तरं न कंच श्ला० वेदे हीदयितेऽपि
दुष्टदृष्टः पार्थिवमर्थं प्रदो जीमूतेऽपि यथाचितं व्यवहृतिः कर्णेऽपि कर्णे जपः श्रीमो जीम
सुतापतावपि हरिश्चंद्रे पिरोऽश्वयः शूकेऽपि श्रितविक्रमा हनविधिर्यस्य के माधयं
पुंसां फलं निजापादि न देवान् च पार्थिवः यदभ्यसेददौ राजा कृष्णं चेतरोऽग्रहीत्
२ केन विद्वाद्वा देवमप्यथा करिष्यामीति मन्यमानेन द्वौ विप्रौ श्रुत्वा यत्नात्मादि

॥१००॥

कंतुलं दत्वा एकस्मै सुवर्णं नववस्त्रादिपूर्णां कृष्णान् अधिकं ददौ । ततः सौगन्धौ एकेन
विषलौ गत्वा तत्फलं विहीनां परेण द्विजेन राकार्यं गतेन देवात्तदेव फलं गृहीत्वा गृह
मागत्य यासत्तु दिनसिन्नावत्तन्मध्यतः सुवर्णं दिकं दृष्ट्वा ज्ञाते । शलाभं तरः कृतः
परं भाग्याधीनात्वा तन्मया तत्फलं लब्धं दिना नरे द्वादपि आशीर्वादा र्थं राजद्वारे ग
तो । यस्मै फलं दत्तं स तु तदेव खलु एव शलाहृष्टः परं सुवस्त्रां काशं वरयुक्तो ॥
दृष्टः ॥ ततः स हस्तां नयोः एष्टान्नयोऽपि देवं बलीयो मेने ॥ इति नाग्यविषये
विप्रकथा ॥ ॥ ईदं ॥ ॥ संबत् १२१० रावृषे श्री-आखीन मासे कृतयुक्ते सप्तम्या
यां नृगुवासरे ॥ लिखितं ब्राह्मणं बारा मेण लिखितं सारं ॥

॥ १०० ॥

॥ अथ रत्नाकर ग्रंथासु काव्यित्कथा लिखितारसा समुत्क्रमणिका लिख्यते ॥

१ धने प्राप्तेऽपि नागं विना जेगोन तदर्थे नृपकथा ॥१॥

२ प्रतीहारेण मार्जारोऽवचित्तदर्थे दंडिकथा ॥२॥

३ कलिविरुद्धे क्षाचरणे युधिष्ठिरकथा ॥३॥

४ चक्षुषं क्षणेन स्त्रीनाशयति तदर्थे स्त्रीचरितकथा ॥४॥

५ कुलेन वैरग्रहणं गृहीतं स्त्रिया तदर्थे कथा ॥५॥

६ परस्मैयापेन चित्तनाशे तदर्थे विनीताकथा ॥६॥

७ कुलटा स्त्रियाः खड्गिना सायाः क्षणं निवारितं ॥७॥

८ दानप्रस्तावे जेजराजकथा ॥८॥

९ पतिव्रतया स्त्रिया जारान्नेद्यं प्रक्षिप्य खशीले रक्षि ॥९॥

१० युधिष्ठिरकथा वनवासकथा ॥१०॥

११ औपदीप्त्येऽकाले आग्नः फलितस्तदर्थे युधिष्ठिरकथा ॥११॥

- ८ परस्परं मर्मण उक्तेन विनाशस्तदर्थे कथा ॥ १२ ॥
 ९ कलिचरिते नीतिप्रवृत्तौ भूधरदिजोडः स्वभूतकथा ॥ १३ ॥
 ९ मुखेण स्वमस्तकं वृषभशृंगयोर्निक्षिप्तकथा ॥ १४ ॥
 ९ अहंकारी स्वस्यापेयां चानर्थकरोति वटुदिज ॥ १५ ॥
 १० राणकतैलिकेन दशयापंडितो जितस्तकथा ॥ १६ ॥
 १० मानकाराणधनं इत्यर्थे शमकथा ॥ १७ ॥
 १० वैत्रपासंगस्याज इत्यर्थे कालिदासकथा ॥ १८ ॥
 ११ मुखेण शेरिकाभागमज्ञानतो दिग्द्वयस्य ॥ १९ ॥
 १२ अतिलोभे विनाशस्तकथा ॥ २० ॥
 १२ स्त्रीचरिते भर्तृहरिराज्ञः कथा ॥ २१ ॥
 १२ दाने प्रसरि नृपकथा ॥ २२ ॥
 १२ विद्यातो बुद्धिर्वरं इति मतिप्रस्तावेपच विप्रकथा ॥ २३ ॥
 १२ प्रीतिर्भोगेषु न प्रीतिर्नेति सर्पदिजकथा ॥ २४ ॥

- १३ अतिजोनादाहयितवेष्णकथा॥२५॥
 १३ दंभविरूपणेशतांधधिजकथा॥२६॥
 १४ स्वजातिवध्नकथा॥२७॥
 १४ ससंगेसर्वेशुभमिति मित्रदत्तश्रेष्ठिनः कथा॥२८॥
 १४ साहसेसत्त्वतोविक्रमस्यशत्रुर्वैतालः सेवकः कथा॥२९॥
 १४ भाग्यात्पुंसां असंजायमप्यस्त्रीतिकालिदासोत्पत्तिः कथा॥३०॥
 १६ भोजशैश्वर्याण्यधनंदत्वाद्यौर्यमोचयत् कथा॥३१॥
 १६ मतिविषयेवसुदत्तश्रेष्ठिकथा॥३२॥
 १७ क्रमिप्रसेवायाहसद्यक कथा॥३३॥
 १७ कलटास्त्रीमुद्याजारेप्रदोषोरुतवतीतिस्त्रीचरितकथा॥३४॥
 १८ वृत्तिविषयेप्रधानपुत्राः कथा॥३५॥
 १८ अपत्यचरितैः पितृदोषो ज्ञायतेतदर्थेमाधवविप्रकथा॥३६॥
 १८ स्त्रीयःशक्तिविषयेकथा॥३७॥
 १८ स्त्रीचरितेमहेशविप्रकथा॥३८॥

- १२ लोनादनर्थोगमेकप्रविप्रकथा॥३२॥
- २० धनविषयेचदनश्रियाःभगिन्याआदरकथा॥४०॥
- २० उपरुक्तोऽर्जनःसुनस्तुलानेतिहृदयेखानचौरकथा॥४१॥
- २० नमस्वीहितकारकवत्स्येवानरकथा॥४२॥
- २१ पंडितोऽपिचरंशुचिरित्यर्थेचौरकथा॥४३॥
- २१ पितृयोसुजःसेवकप्रतिभोजवधस्याज्ञादतवान्कथा॥४४॥
- २२ भाग्येसत्यस्वपालकथा॥४५॥
- २२ श्रीचरितेमुखेद्विजस्यप्रभुविद्यापवितस्यकथा॥४६॥
- २३ विक्रमादित्यश्वत्थुःकथानकेनआवादिनीकन्यायाःकथा
- २३ मौनंभक्तांचित्रवाशयदतवान्तदर्थेचतस्रःकथाः
- २४ विक्रमेणुक्तोऽवादिन्याःदीयःप्रसुत्तरमहादिनेकाकथा॥४६॥
- २४ विक्रमेणोक्तमवादिन्याःकुंडलंउत्तरमहादितिद्वितीकथा॥४७॥
- २४ विक्रमेणोक्तोऽवादिन्याःकेहारःप्रसुत्तरमहादितिचकथा॥४८॥
- २४ विक्रमेणोक्तोऽवादिन्याःकंचुकःप्रसुत्तरमहादिचकथा॥४९॥

- २६ द्वायुल्लोदयादेवार्थसिद्धिरित्यर्थे चंद्रश्रेष्ठिकथायगे॥
२६ परजोहाखानेखल्लवधकथा॥५१॥
२७ स्त्रीचरितेविक्रमकथा॥५२॥
२७ मनुचिनकार्यकरणेस्वानरासमकथा॥५३॥
२७ आभ्रमस्तकानांश्रविश्वसेसिंहकथा॥५४॥
२८ मजीरेणकपटेनमूषकाक्षितास्तस्य॥५५॥
२८ जीवनश्रेष्ठशतानिपत्रेदित्यर्थेज्ञानोःकथा॥५६॥
२८ सर्वसंग्रहःकर्तव्यइत्यर्थेकनिष्ठयज्ञाःस्त्रियःकथा॥५७॥
३० श्रीधुगुल्लनकर्तव्यमित्यर्थेगुरुसर्पयोःकथा॥५८॥
३१ नीचाश्रयोनकर्तव्यइत्यर्थेअज्ञाहस्तिनोःकथा॥५९॥
३१ शत्रुप्रतिशत्रुं कुर्यादित्यर्थेवेद्याश्रुकयोःकथा॥६०॥
३२ कष्टेकष्टेपरंपरेत्यर्थेगुणवतीकथा॥६१॥
३३ भाषादधिकंकिंचिन्नइत्यर्थेकथा॥६२॥
३४ दानविषयेभोजकथा॥६३॥

३३ यंतिवचने श्रीकंठविप्रकथा॥६३॥

३४ लोकमयहारवैकल्पेचतुर्णोविप्राणंकथा॥६४॥

३५ मुख्यचरिते भरतकविप्रकथा॥६५॥

३६ कंसविसये सुवर्णकारकथा॥६६॥

३७ भाग्यविसये विप्रकथा॥६७॥

॥अनुक्रमणिका कृता॥ श्रीवल्लभाधिसायनमः॥

वेदभूतजहाजार्कपंचनक्षत्रपाहगहू हाहशर्मण
प्राचिन